

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 444 del 13/12 de 2017 al 9/1 de 2018 2€

25 anys sense Pedro

Des de 1992 la plataforma Pedro Álvarez i la família del jove lluiten per esbrinar l'autoria del tret que li va prendre la vida a l'avinguda Catalunya de l'Hospitalet de Llobregat
pàg. 4-11

EDITA

La Directa SCCL

C. Riego, 37, baixos esquerra

08014 Barcelona

Tel: 935 270 982

Mòbil: 661 493 117

directa@directa.cat

www.directa.cat

DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no sexista i no androcèntric. La Directa no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

QUI SOM?**A fons**

Grup d'investigació

Miralls

Gemma Garcia

Cruïlla

Vicent Almela i Guille Larios

Impressions

Laia Alsina i Àlex Romaguera

Roda el món

Oriol Andrés, Roger Suso i Joan Mas

Expressions

Misael Alerm i Àlex Romaguera

La indirecta

Àlex Romaguera i Mariana Cantero

Coordinació web

Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente

Audiovisuals

Sònia Calvó i Estel·la Marcos

Fotografia

Víctor Serri

Il·lustració

Ricardo Hermida i Lluís Ràfols

Correcció

Èlia Olivan

Edició

Jesús Rodríguez

Projecte gràfic

Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat

Disseny gràfic i compaginació

Pau Fabregat

Administració i subscripcions

Ester Mora

Difusió

Estel·la Marcos

Publicitat i distribució

Paula Rodríguez

Gestió web

Nodo50

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL·LABORADORS:

Gironès, la Selva, Pla de l'Estany i Baix Empordà ('L'Ariet'); Alt Empordà ('La Fissura'); Osona ('El Setembre'); Maresme; Baix Llobregat ('La Riuada' i 'Infobaix'); Alt Penedès, Baix Penedès, Anoia i Garraf ('Xarxa Penedès'); Vallès Oriental; Vallès Occidental; Barcelonès ('La Intervia'); El Camp; Terres de Ponent; Castelló; València; Mallorca ('Aguait'); Eivissa; Menorca; Perpinyà i Terres de l'Ebre, El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahòtsa, Soberania Alimentària

CONTACTES:**General** directa@directa.cat**Redacció** redaccio@directa.cat**Subscripcions** subscripcions@directa.cat**Publicitat** publicitat@directa.cat**Distribució** distribucio@directa.cat**PORTADA:** Pau Fabregat

La Directa rep una subvenció estructural de la Generalitat de Catalunya pel fet de ser un mitjà en llengua catalana, que suposa menys d'un 2% del pressupost. Per això hem de posar el seu logotip.

SUMARI

A FONS

4-11

En lluita contra la impunitat

El 15 de desembre farà 25 anys que Pedro Álvarez, un jove de la Verneda, va ser assassinat. Marc Iglesias, Guille Larios i Jesús Rodríguez fan un repàs de casos de les defuncions a l'Estat espanyol per actuacions d'agents de la policia: Jonathan Carrillo, Iñigo Cabacas, Yassir El Younoussi o els 16 morts a la platja del Tarajal.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Jaume Capdevila

El ninotaire berguedà Kap comparteix la seva concepció de l'humor després de vint anys sintetitzant el món que ens envolta en vinyetes. I ens fa un repàs de la història recent d'aquesta professió, un focus de censura. L'entrevista Alba Gómez, amb fotos de Víctor Serri.

IMPRESSIONS

16-18

La malaltia del 'legalisme'

Rolando d'Alessandro desmunta els arguments del nou progressisme.

Replicants, bioinvasions i mercat

Jordi Enèriz Paredes denuncia la mercantilització de la diversitat biològica.

CRUÏLLA

19-21

Eines contra l'assetjament escolar

A través d'un teatre fòrum, infants i joves es corresponsabilitzen davant de situacions d'assetjament. Diversos col·lectius posen el focus en l'educació emocional com a eina de prevenció per equilibrar la desigualtat de poder entre el grup. Ho explica Txell Rigol.

RODA EL MÓN

22-26

Cop d'estat a Hondures

Diana Gener informa dels resultats fraudulents de les darreres eleccions.

Primera victòria contra Inditex

Les treballadores de l'empresa d'Amancio Ortega guanyen després de nou dies de vaga. Article d'Ana Viqueira.

L'espai públic siríà

Anàlisi de Gabriel Garroum.

EXPRESSIONS

27-31

CAÍN: art combatiu

El comando artístic eivissenc empra l'humor corrosiu i un ús refinat del fotomuntatge per assenyalar els negocis d'Abel Matutes. Un reportatge d'Antònia Escandell.

Desbloqueig

El relat literari de Ramon Mas. Amb il·lustració de François Pagès.

INDIRECTA

32

Entrevista a Hugo Soriani

Àlex Romaguera parla amb el periodista, que va ser represaliat per la dictadura argentina. Soriani acaba de publicar un recull de microhistòries en el qual recupera la memòria perquè els crims de lesa humanitat no es tornin a repetir en cap indret del planeta.

Més que mil paraules

ARXIU RCS | El 12 de desembre de 1969 va esclatar una bomba al banc de l'Agricultura de Piazza Fontana de Milà (Itàlia), que va matar 17 persones i en va ferir 88. El primer acusat va ser Giuseppe Pinelli, anarquista i treballador del ferrocarril. Dos dies després de l'atemptat, va "caure" des de la comissaria mentre l'estaven interrogant. L'any 2001 el Tribunal Suprem va concloure que l'atemptat va ser executat per l'organització d'extrema dreta Ordine Nuovo.

Comunitat Directacoop

Cuina Directa: foc lent i periodisme lliure

Estel·la Marcos | @EstellaMarcos

Traçar les línies estratègiques d'un col·lectiu no és un plat que es pugui cuinar amb rapidesa. Es necessiten tenir molts ingredients i cal tractar tots els materials amb la mateixa delicadesa. El lloc, la distància, el territori, el temps, la gent. Un dels secrets és enfocar l'atenció a aquella espècie que fa que casin tots els ingredients perquè facin de la seva complementarietat un resultat exquisit. Així, un cap de setmana de desembre, quasi 40 col·laboradores ens trobàvem a Atzeneta del Maestrat (Castelló) per repensar el dibuix de la DIRECTA, refent traços i fent-ne de nous amb l'objectiu de fer avançar el projecte. Quaranta persones amb els seus contextos, bagatges i formes de participació diversos. I érem allà. Escoltant-nos, coneixent-nos i posant-nos en valor. Debatent cada proposta, cuinant sempre a foc lent i donant espais prioritaris als reptes més grans. Va ser d'aquelles vegades que es nota com n'és d'important posar al centre aquella espècie que enganxa la resta

d'ingredients. D'allà n'hem sortit amb més idees per millorar la recepta de cara al 2018, per fer que el projecte sigui millor. Repensar i reconstruir en col·lectivitat i amb diversitat és tan important com fer que cada pas estigui pensat. Aquestes són essències especials de la nostra cuina.

Com quan cuinem una campanya per tancar l'any: fem, desfem, contrastem, repensem i, al final, en surt una idea que no només resumeix el que és la DIRECTA, sinó que a més la ressalta i l'apodera. Segons Maria Aurèlia Capmany, "el símptoma més clar de l'exercici de la llibertat és precisament això: no haver de mentir". Així que ens aferrem a la idea de Capmany perquè a la cuina Directa no hi ha ni presses ni pressions. La cuina Directa té el gust dels anys del paper, del temps de les col·laboradores i de l'aposta de les subscriptores. Per cada subscripció, la DIRECTA és més lliure. Per això, si aquest Nadal regales DIRECTA, regales la llibertat del nostre periodisme.

Les pindoles | De les eleccions del 21-D

10

milions d'euros s'han gastat els partits polítics en la campanya de les eleccions del 21-D convocades per M. Rajoy

100%

dels tertulians de Telecinco són favorables al discurs constitucionalista, segons un estudi del CAC

L'espina

/ LLUIS MUNTADA

En el 25è aniversari de l'assassinat es farà l'ofrena floral al matí a l'Hospitalet i la concentració a la tarda a la plaça de la Universitat de Barcelona / VICTOR SERRI

“Pedro, hermano, nosotros no olvidamos”. Aquest crit reivindicatiu s’ha sentit cada 15 de desembre des de 1992 als carrers de l’Hospitalet de Llobregat i de Barcelona. Pintades amb aquest contingut s’han llegit a les parets d’arreu. Enguany fa 25 anys de l’assassinat del jove Pedro Álvarez per un tret al cap disparat a boca de canó, passada la mitjanit, a l’avinguda de Catalunya de l’Hospitalet de Llobregat. S’acabava l’any de la borratxera olímpica. La família de Pedro va passar el pitjor Nadal de la seva vida. De manera traumàtica, havien perdut un fill que tenia 20 anys. Un policia era el principal sospitós de l’assassinat, però la jutgessa encarregada del cas en va decretar la posada en llibertat per “manca de proves”. Una mort impune i un assassí que circula lliurement pels carrers del país. I, així, fins al dia d’avui.

Juanjo Álvarez i Carmen Peso, pare i mare del jove assassinat, van començar una llarga i incansable lluita. No han aconseguit portar el culpable de l’homicidi davant la justícia, però la seva persistència no ha estat en va. Han aconseguit relleu generacional, el missatge contra la impunitat es manté ben present. Les activistes més joves que el 15 de desembre de l’any passat cridaven “perros guardianes del orden y la ley, asesinos a sueldo, abuso de poder” ni tan sols havien nascut el dia que moria Pedro. Cal dir que la família sempre

25 ANYS DE LLUITA CONTRA LA IMPUNITAT

La Plataforma Pedro Álvarez manté viva la flama de les mobilitzacions que demanen reobrir la investigació de l'assassinat del jove de la Verneda l'any 1992 a l'Hospitalet de Llobregat. Un policia va ser detingut com a principal sospitós del crim, però va quedar en llibertat per “manca de proves”

Jesús Rodríguez | @albertmartnez

Marc Iglesias | @La_Directa

ha entès que l'anhel de justícia no quedava circums- crit al cas del seu fill. Al llarg d'aquests 25 anys els hem vist manifestar-se braç a braç amb les famílies de Toni Cordero (Badalona), Jonathan Carrillo (Terrassa) o Yassir El Younoussi (el Vendrell). En tots tres casos, l'entorn social i familiar va denunciar que la mort era responsabilitat dels agents per acció o per omissió, per excés en l'ús de la força o per manca d'atenció durant la custòdia en dependències policials. Tampoc no va faltar la seva solidaritat amb les persones desallotjades dels Cines Princesa la matinada del 28 d'octubre de 1996, amb Gerardo Ariza -amic de Juan Andrés Benítez, qui va morir pels cops de vuit mossos d'esquadra al carrer Aurora del barri del Raval de Barcelona- o amb Ester Quintana -víctima d'una bala de goma. Són només algunes de les imatges que hem pogut viure i veure al llarg d'aquests 25 anys.

Però: Com van passar els fets? Qui els va investigar? Quines proves hi havia contra el policia? Com s'explica que quedés en llibertat? Hem repassat el sumari judicial del cas i us detallem els punts foscos d'un procedi- ment que ha permès que un assassí camini lliure pels nostres carrers. Si no apareixen noves proves o algun dels testimonis i/o encobridors no trenquen el silenci, la causa podria quedar definitivament arxivada -per prescripció- aquest mes de desembre.

Picabaralla de trànsit i un tret al cap

Un quart de dues de la matinada del 15 de desembre de 1992. La comissaria del Cos Nacional de Policia espanyola (CNP) de l'Hospitalet de Llobregat rep un avís del 091. Una trucada alerta d'un “tiroteig” a l'alçada del número 79 de l'avinguda de Catalunya. S'hi trasllada un cotxe patrulla i troben el cos d'un home estès a terra i un gran bassal de sang. A quatre metres localitzen una beina de bala amb la inscripció 9-P SB-T 89. A l'interior d'un Opel Kadett aparcat al carrer -amb un vidre esmicolat- localitzen el projectil. Mentrestant, una dona de 19 anys amb domicili a l'Hospitalet es presenta a la comissaria de la Policia Nacional d'aquesta població amb un fort atac de nervis. És Yolanda, la parella de Pedro. La traslladen a l'hospital de la Creu Roja i, de nou a comissaria, li prenen declaració.

La noia explica que estava caminant per l'avinguda de Catalunya amb el seu company -Pedro Álvarez- quan, en travessar el carrer, havia provocat la frenada d'un vehicle. Manifesta que el conductor li va cridar: “Tu estás loca, o qué?”, i ella li va contestar: “Qué pasa? Cómo que estoy loca?”. Segons relata, el conductor va sortir del cotxe i, sense dir res més, li va donar un cop a la cara i la va fer caure a terra. En Pedro s'hi va acostar i es va encarar amb el conductor. Segons explica Yolanda, va poder veure com l'home subjectava el jove amb la »

El conductor va baixar del cotxe, li va donar un cop a la cara a la companya de Pedro Álvarez i la va fer caure a terra

Després va empentar el noi contra un altre cotxe, mentre amb la mà dreta l'apuntava al cap amb una pistola

» mà esquerra contra un cotxe aparcad al carrer, mentre amb la mà dreta l'apuntava al cap amb una pistola. De seguida va sentir un tret i l'agressor dient "¡Ostia, ostia!". Ella va fugir a demanar auxili mentre el vehicle marxava a gran velocitat. Descriu l'homicida com un home alt, de constitució forta, cabell curt, ulls foscos, moreno i amb ulleres graduades de muntura metàl·lica. Vestia jersei clar i pantalons foscos. Durant la declaració revela que al seient del copilot hi havia una dona d'entre 30 i 35 anys, de cara fina, prima i que vestia un abric negre de pell. En relació amb el cotxe, recorda que era blanc, que tenia un aleró al capó posterior i que possiblement es tractava d'Opel Vectra o un Citroën. Yolanda assegura que la matrícula era de Barcelona i que en recorda els números 5, 7 i 9.

El principal sospitós, un policia

L'endemà del crim, l'inspector en cap i el sotsinspector de la comissaria del CNP de l'Hospitalet de Llobregat informen al jutjat de guàrdia que "per la forma en què van succeir els fets, l'arma, la munició utilitzada i les característiques de l'individu, aquesta instrucció, basant-se en aquestes dades, creu tenir indicis suficients per pensar que el presumpte autor sigui un membre de les Fuerzas y Cuerpos de Seguridad". Proven de localitzar una persona que encaixi amb la descripció, que freqüenti la zona on van passar els fets i que sigui propietària d'un vehicle com el descrit pels testimonis. L'única persona que reuneix tots aquests aspectes és J. M. S. F., funcionari de policia destinat al Negociat de Detinguts de la Prefectura Superior de Policia de la Via Laietana de Barcelona i propietari d'un Opel Vectra amb matrícula B-3519-KV, de color blanc, amb aleró al capó posterior. El sospitós freqüenta la zona perquè regenta una assessoria jurídica molt a prop del lloc dels fets; a més, segons fan constar els investigadors, "les seves característiques físiques coincideixen extraordinàriament". Diversos veïns i veïnes testimonien els fets des del balcó de casa i aporten descripcions semblants del

L'única persona que reunia totes les característiques de l'homicida era un policia de la Prefectura Superior

Coincidien la marca i el color del vehicle, dos números de la matrícula i el fet que l'agent freqüentés la zona del crim

Manifestació de l'any 2006 / ALBERT PONS

L'Ajuntament de Barcelona va rebre la família de Pedro Álvarez l'any 2016 i va aprovar una declaració institucional / AXEL MARIN

vehicle i de l'acusat en el moment de la fugida. Ningú no va poder prendre nota de la matrícula.

El 16 de desembre de 1992, el jutjat ordena la detenció del sospitós al seu lloc de treball, la Prefectura Superior de Policia de Barcelona. Allà li intervenen l'arma reglamentària -una Star model PK-, dues ulleres graduades i el seu vehicle, que es trobava aparcad a la ronda de Sant Pere. Escorcollen el seu domicili a l'Hospitalet de Llobregat, on localitzen un revòlver de la marca Astra del calibre 38, així com diverses fundes i caixes de munició del calibre 9 mm. També li intervenen targetes de visita a nom de J. M. S. F. on es referencia la professió de "criminòleg", una agenda de telèfons, una camisa blanca i uns pantalons blau marí. Ell nega totes les acusacions i exposa la seva coartada, la seva dona testifica a favor seu i assegura que estaven junts al domicili familiar a l'hora que es va produir l'homicidi. Tot i això, els investigadors reconstrueixen les relacions de l'incriminat per esbrinar qui podia ser la persona que l'acompanyava a l'interior del vehicle. Citen a declarar dues dones. Una dona de 25 anys que responia a les inicials A. M. J. U. manifesta haver conegut l'acusat un any enrere al Bingo Club 45 de Barcelona, on ella treballa. Diu que se li va presentar com a advocat, dient que tenia un despatx a l'Hospitalet i que era accionista de la discoteca Santo Domingo. En relació amb el sos-

pitós, nega que l'acompanyés la nit dels fets, pensa que està separat de la seva dona i li consta que durant un temps havia viscut amb una antiga companya de feina que treballava al Bingo Blaugrana de Barcelona, però que, segons li havia explicat ell, la noia i l'acusat havien trencat la relació dos mesos enrere. Els investigadors la localitzen i declara en seu policial. J. V. L. té 27 anys i domicili a Castelldefels. Manifesta haver conegut J. M. S. F. al Bingo Tuset de Barcelona, on treballava, amb qui va mantenir una relació sentimental durant un any i mig. Assegura que van trencar la relació a principis de novembre, que no l'ha tornat a veure i que la nit del 14 al 15 de desembre la va passar amb el seu actual company i no amb el policia.

La mateixa nit, un altre incident amb el sospitós

Tres hores abans de la mort de Pedro Álvarez, el sospitós del crim havia protagonitzat un incident a l'Hospital de Bellvitge. Així consta a la declaració d'un vigilant de seguretat del centre hospitalari que va testificar davant dels investigadors. L'home, de 29 anys -que treballava per a l'empresa Prosegur-, manifesta haver tingut un incident amb una persona d'1,80 m d'alçada, complexió normal, ben vestida i que portava una jaqueta de color verd. Aquest individu, acompanyat de dues persones més, es trobava al servei d'Urgències i el vigilant els va »

Ofrena floral l'any 2008 a l'avinguda de Catalunya de l'Hospitalet de Llobregat / ALBERT GARCIA

Per tots els mitjans, malgrat el vent, la pluja o la neu

Cita imprescindible de cada 15 de desembre. Al matí, ofrena floral al número 79 de l'avinguda de Catalunya de l'Hospitalet de Llobregat, on des de fa una dècada hi ha una placa commemorativa. A la tarda, manifestació al centre de Barcelona. Des de fa 25 anys, a les portes de la Prefectura Superior de Policia de la Via Laietana de Barcelona se senten crits contra la impunitat. Els primers anys també es va fer la marxa vespertina pels carrers de l'Hospitalet. La Plataforma Pedro Álvarez no ha descansat mai. La resposta de les institucions sempre va ser tancar la porta. La Via Laietana, en silenci i amb els llums parcialment apagats. La plaça de Sant Jaume, sense il·luminació –amb el pessebre i la decoració de Nadal a les fosques– mentre ressonava el crit de “Esos de ahí enfrente torturan a la gente”, són vivències que han quedat gravades a la memòria. L'any 2001 la manifestació es feia enmig d'una forta nevada. Cinc dits de neu a terra, una neu humida que s'enganxava a la roba, però Juanjo va agafar el megàfon i va animar

tothom a seguir caminant. Altres anys la marxa s'ha fet sota la pluja, amb fred i amb fortes ventades, cap inclemència meteorològica ha aturat les mobilitzacions durant un quart de segle. En la primera legislatura del govern tripartit (PSC, ERC, ICV-EUiA) a la Generalitat, la consellera d'Interior, Montserrat Tura (PSC), va rebre la família, però no va considerar pertinent que els Mossos d'Esquadra reobriessin d'ofici la investigació del cas. En finalitzar la manifestació de desembre de 2015 –per primer cop en 23 anys–, Juanjo i Carmen creuaven la porta de l'Ajuntament de Barcelona acompanyats del primer tinent d'alcalde Gerardo Pisarello. Aquell primer gest va desembocar en una declaració institucional redactada pel tinent d'alcalde Jaume Asens i signada per BeC, PSC, ERC, CiU i CUP-Capgirem el 23 de novembre de 2016 que reclama la reobertura de la investigació. Al plenari de l'Ajuntament d'Hospitalet de Llobregat, la declaració es va aprovar per unanimitat, incloent-hi els vots favorables de C's i el PP.

FENT PAÍS
COOPERATIVA

LA CAPSA REGAL CATALANA

WWW.FENTPAIS.CAT

CODI DSCP 10% DIRECTAFP
vàlid fins el 31/12/2017

» demanar que s'estiguessin a la sala d'espera. L'home li hauria respost: "Tú no sabes con quien estás hablando" i li hauria ensenyat una placa de policia, tot dient que era inspector. Una estona més tard es va trobar el mateix home al pàrquing de l'hospital, que li hauria dit: "Tú no sabes lo que has hecho, yo conozco a tus jefes, yo soy el que renueva los documentos profesionales. Te voy a fundir". El vigilant hauria intentat minimitzar els fets i l'home -molt excitat- li va contestar dient que li donaria "una patada en los cojones". El vigilant va marxar sense discutir i l'últim que va veure va ser el policia prenent nota de la matrícula del seu vehicle. Els investigadors van poder confirmar l'incident i la presència del policia detingut al servei d'Urgències de l'hospital, on hauria anat per visitar un familiar.

La parella de Pedro reconeix el policia

En situació de xoc emocional per la mort de Pedro, Yolanda és citada a una roda de reconeixement supervisada pel jutjat d'instrucció número 5 de l'Hospitalet de Llobregat, encarregat de la investigació. La testimoni descarta tres de les cinc persones de la roda i afirma que els números 3 i 4 s'assemblen a l'autor del crim, però que el número 3 té el nas massa afilat. La testimoni creu que "es el número cuatro por la expresión de la cara y porque se le notaba muy nervioso en la rueda". El número 4 és, efectivament, el policia detingut. En canviar de posició els integrants de la roda se li pregunta de nou, però la testimoni no contesta. L'acta finalitza amb el següent comentari: "La testigo ha iniciado el reconocimiento de forma aparentemente tranquila. Al final de la misma, cuando ha intentado volver a colocarse en la situación en que fue agredida, se ha puesto visiblemente nerviosa, respirando incluso agitadamente". L'endemà es fa una diligència de reconeixement de veus. El jutge fa repetir als cinc membres de la roda les frases "Tú estás loca" i "¡Ostia, ostia!" sense que la testimoni pugui reconèixer la veu de l'acusat. Per la suma d'indicis acumulats, el jutjat d'instrucció número 28 de Barcelona -ciutat on va ser detingut- dicta una ordre de presó provisional, incomunicada i sense fiança contra J. M. S. F. per un presumpte delictes d'homicidi. Malgrat tot, l'advocat del policia presenta un recurs. Es resol favorablement la setmana següent -la vigília de la nit de Nadal-, havent resultat negativa la prova de balística realitzada sobre l'arma intervinguda en el moment de la seva detenció, i és aleshores quan el sospitós queda en llibertat i li retiren els càrrecs. Segons la jutgessa, per "manca de proves". Mai més ha trepitjat ni calabossos ni presó. ●

“

**El símptoma més gran
de l'exercici de la llibertat
és no haver de mentir**

Maria Aurèlia Capmany

”

Les marxes de la plataforma Pedro Álvarez han contrastat any rere any amb l'ambient nadalenc al centre de Barcelona / VICTOR SERRI

Una trucada anònima proporciona, breument, un nou sospitós

A primera hora del matí del 21 de desembre de 1992, la central de la Policia Local del Prat de Llobregat va rebre una trucada anònima en la qual un home de mitjana edat donava el missatge següent: "Sé quien es el autor del homicidio de Hospitalet, es un hombre llamado A., que trabaja en una autoescuela del Prat, que tiene un Opel Vectra blanco y licencia de armas de fuego". La informació apuntava a un nou sospitós que encaixava amb els elements clau de la investigació i oferia, a més, la possibilitat de ser comprovada amb facilitat, ja que

s'esmentava la possessió no d'una arma sinó d'una llicència. En efecte, el Grup d'Homicidis de la Brigada Provincial de Policia Judicial va establir ràpidament la identitat de l'home, que va resultar ser titular, precisament, d'una pistola del calibre 9 mm. La descripció física coincidia en edat, alçada i complexió, però l'home del Prat no feia servir ulleres i, a més, tenia barba. Després d'interrogar-lo, a ell i a la seva dona, l'instructor va disposar la seva llibertat immediata i va determinar que la informació anònima no era certa.

Una investigació en via morta

El 10 de setembre de 1993, Yolanda, la companya de Pedro, que l'acompanyava la nit de l'assassinat, és cridada a la comissaria de l'Hospitalet per mostrar-li un àlbum fotogràfic format per fotografies de DNI que pertanyien a particulars que tenien armes curtes de la marca Star del calibre 9 mm parabellum i eren titulars d'un cotxe Opel, fos quin fos el model. La testimoni de l'assassinat de Pedro Álvarez, però, no reconeix ningú. Esgotades aquestes gestions i "partiendo de que el único hecho cierto, probado científicamente, es que el arma empleada en la muerte de

Pedro Álvarez es una pistola Star del calibre 9 mm parabellum", es decideix preparar una col·lecció fotogràfica completa amb els particulars de la província de Barcelona que tenien una arma d'aquestes característiques i amb el fitxer complet de personal del Cos Nacional de Policia espanyola i de la Guàrdia Civil destinats en el moment dels fets a la província i els membres dels Mossos d'Esquadra que tinguessin pistoles Star de 9 mm o accés a elles per raó del seu destí. Els resultats van ser novament negatius i el cas entrava en una via morta fins que es va decretar l'arxivament provisional.

Llibertat és _

El teu regal, la llibertat del nostre periodisme
Aquestes festes, #RegalaDirecta

MORTS SENSE JUSTÍCIA

En els últims quinze anys es computen 616 defuncions a l'Estat espanyol per l'actuació de policies a la via pública o per una deficient custòdia a l'interior dels CIE, centres penitenciaris i de menors

Guille Larios | @La_Directa

Segons dades de la Coordinadora per a la Prevenció i Denúncia de la Tortura (CPDT), des de l'1 de gener de l'any 2001 fins al 31 de desembre de 2015, hi ha constància de 616 defuncions dins dels centres penitenciaris, centres d'internament o de menors, o bé a la via pública, després d'intervencions policials directes. Tot i que alguns d'aquests casos responen a accidents "inevitables", el darrer informe de la coordinadora apunta que "també creiem que altres responen a negligències, errors en la salvaguarda del dret a la salut i la integritat física de les persones sota custòdia o a les condicions higienicosanitàries". Si en assumir la vigilància de persones privades de llibertat, l'Estat també assumeix la garantia de la seva seguretat, les entitats en defensa dels drets humans sempre han considerat que les morts sota custòdia o intervenció policial tenen una responsabilitat directa o subsidiària en l'administració pública.

El desmuntatge de la versió oficial de molts d'aquests casos s'ha aconseguit per l'impacte en l'opinió pública

Repassem els casos més greus dels darrers anys, així com el desenllaç judicial benèvol amb els policies actuants

Idrissa Diallo va morir per manca d'assistència en un CIE on no hi ha servei d'urgències mèdiques nocturn

de testimonis o proves documentals difoses per periodistes, grups de suport o veïnes. En aquest reportatge hem volgut recordar alguns dels episodis més greus dels darrers anys, així com el seu desenllaç judicial -en la majoria de casos benèvol amb els policies actuants-, que engrosseixen una llista on des de 1992 destaca Pedro Álvarez i on també trobem Toni Cordero (Badalona), Angel Berrueta (Pamplona), Patricia Heras (Barcelona) o els 16 morts a la platja del Tarajal.

Idrissa Diallo

El 6 de gener de 2012 Idrissa Diallo moria als 21 anys al Centre d'Internament d'Estrangers (CIE) de la Zona Franca de Barcelona, on estava reclús sota custòdia del Cos Nacional de Policia espanyola per la seva situació administrativa irregular. Diallo va morir per manca d'assistència sanitària en una instal·lació on, tot i que hi malviuen més de 200 persones, no hi ha servei d'urgències mèdiques durant la nit. La decisió de trucar o no a una ambulància depèn del criteri del funcionari policial de guàrdia, agents que no han de tenir forçosament cap coneixement sanitari.

Idrissa Diallo va ser enterrat en soledat i sense cap familiar ni amic el 6 de juliol de 2012, just sis mesos després de la seva mort al CIE, al cinquè pis de la via Sant Joan de l'històric cementiri de Montjuïc. La família i entitats com Tanquem els CIE treballen des d'aleshores per recuperar la memòria del jove i provar de fer justícia.

Juan Pablo Torroija

El jove argentí es va suïcidar mentre estava detingut a la comissaria de la Policia Municipal de Girona l'any 2011. En un primer intent, Torroija va lligar un extrem de la camisa als barrots de la cel·la i l'altre extrem al voltant del seu coll. Tot seguit es va deixar caure a terra per ofegar-se.

Tal com mostren les imatges enregistrades per les càmeres de seguretat, l'agent Javier Cruz va ser testimoni directe d'aquest primer intent de suïcidi i va dissuadir el detingut. Després, el va deixar sol durant més de 25 minuts, moments en què Torroija es va tornar a penjar seguint el mateix procediment. Fa prop d'un any, la secció tercera de l'Audiència de Girona absolia l'agent de la policia local. Les acusacions particulars demanaven la inhabilitació de l'agent.

Jonathan Carrillo

El jove moria l'any 2009 en rebre un cop a la cara propinat per un agent de la policia local que el feia caure a terra i colpejar-se fortament el cap. Sis anys més tard, la secció 21 de l'Audiència de Barcelona dictava sentència absoluta pels quatre policies locals de Terrassa imputats per la mort del jove en concloure que "no s'ha pogut determinar la identitat de l'agressor". El principal sospitós de donar-li el cop, l'agent Jonathan Leal -que va deixar la seva plaça a Terrassa i actualment exerceix com a agent de la Guàrdia Urbana de Barcelona-, va quedar exculpat dels càrrecs d'homicidi imprudent i lesions, que portaven associada una pena de quatre anys de presó. Durant el judici va ser determinant el testimoni de dues veïnes que van observar l'agressió des del seu domicili, però el tribunal no les va considerar concloents.

Elhadji Ndiaye

La mort d'Elhadji Ndiaye, ara fa un any a Pamplona, hauria passat desapercebuda si s'hagués donat per bona sense qüestionar la versió oficial dels fets. La publicació d'un reportatge audiovisual elaborat per Ahotsa i SOS Arrazakeria, amb imatges extretes de càmeres de seguretat de la via pública i de l'interior de dependències policials d'aquell dia, va desmentir la versió oficial -que apuntava a una mort per sobredosi. A les imatges es veu com Ndiaye va ser arrestat de manera violenta -era immobilitzat a terra i rebia un cop de puny- per dos policies de paisà mentre conduïa un ciclomotor a la una del migdia. Poc després, mentre era inconscient, era arrossegat per les espatlles i traslladat a la comissaria del Cos Nacional de Policia espanyola d'Arrotxapea. Un cop allà, encara inconscient, els agents el van seguir arrossegant pels passadissos i li van treure els pantalons per buidar-los i registrar-lo. Una hora més tard del seu ingrés a comissaria, Ndiaye moria per aturada cardíaca.

La delegada del govern espanyol a Navarra, Carmen Alba, es va negar a comparèixer al Parlament navarrès, a petició de SOS Arrazakeria, donant per bo l'arxivament de la investigació i la versió policial. Des d'Àfrica Unida i SOS Arrazakeria han recorregut la decisió judicial, per forçar, com a mínim, "la celebració d'un judici per determinar la responsabilitat d'una intervenció i una mort motivada per les identificacions i detencions policials de caràcter racista".

Gerardo Ariza
llegeix un escrit
contra l'homi-
cidi de Juan
Andrés Benítez
/ VICTOR SERRI

Iñigo Cabacas
va morir per
l'impacte d'una
bala de goma
disparada per
l'Ertzaintza

Yassir El Younoussi

Yassir El Younoussi va morir el 31 de juliol de 2013 a les dependències de la comissaria dels Mossos d'Esquadra del Vendrell. El jove marroquí va ser retengut per cinc agents dels Mossos d'Esquadra que van accedir a la cel·la per immobilitzar-lo, el van lligar al matalàs amb cinta adherent i li van posar un casc per evitar que es colpegés el cap contra la reixa de la cel·la. El procés d'immobilització va durar nou minuts. El jutjat d'instrucció número 2 de la capital del Baix Penedès va obrir diligències d'investigació per aquells fets i va imputar vuit policies, però la causa va ser arxivada provisionalment. L'arxivament definitiu del cas es va efectuar després que la família hagués presentat un recurs a l'Audiència de Tarragona perquè els jutjats del Vendrell reconsideressin les diligències de la fase d'instrucció, durant la qual es van denunciar nombroses irregularitats.

Juan Andrés Benítez

Tres mesos més tard dels fets del Vendrell, Juan Andrés Benítez moria al carrer Aurora del barri del Raval de Barcelona. Vuit agents dels Mossos d'Esquadra van protagonitzar aquell brutal episodi, que va transcendir a l'opinió pública gràcies a les gravacions amb mòbil fetes pel veïnat.

Finalment, els agents van arribar a un acord amb l'acusació particular -formada per la representació legal de la germana de l'activista- i l'acusació popular -l'Associació Catalana per a la Defensa dels Drets Humans-, pel qual es declaraven culpables d'homicidi per imprudència i lesions agreujades i acceptaven penes de dos anys de presó, la prohibició de patricular al carrer durant cinc anys i l'obligatorietat de fer un curs sobre drets humans. Els agents no van ser expulsats del cos i els 150.000 euros d'indemnització imposats als condemnats van ser coberts per la Generalitat. Amb l'acord tots ells reconeixien la mortal pallissa amb la contrapartida d'evitar l'ingrés a la presó.

Iñigo Cabacas

El 6 d'abril de l'any 2012, l'aficionat de l'Athletic Club de Bilbao Iñigo Cabacas moria en rebre un tret de bala de goma al cap, després d'un partit del seu equip contra el Schalke 04. Cabacas patia l'impacte d'un projectil disparat per l'Ertzaintza al centre històric de Bilbao, a una distància inferior als 20 metres i en el decurs d'una càrrega indiscriminada.

Cabacas va patir l'impacte d'un projectil de l'Ertzaintza, a una distància inferior als 20 metres

Els agents que van matar Benítez segueixen al cos dels Mossos i els 150.000 euros els va pagar la Generalitat

La família de Cabacas va denunciar les nombroses traves judicials, pressions dels sindicats policials i els interessos polítics que pretenien tancar el cas sense depurar-ne responsabilitats. "Des del principi van intentar tergiversar les coses, bé relacionant el nostre fill amb la kale borroka -quan mai no ha tingut res a veure amb incidents- o difonent la versió que havia rebut un cop d'ampolla o, en paraules d'un alt responsable de l'Ertzaintza, que la seva mort havia sigut accidental", denunciava el seu pare en una entrevista a la DIRECTA.

Finalment, en una interlocutòria dictaminada el passat mes de març, la jutgessa instructora del cas va imputar un oficial, un sotsoficial i un tercer agent per un delicte d'homicidi per imprudència professional, i alhora va decretar el sobreseïment provisional d'actuacions per a tres ertzaines més. El màxim responsable de l'operatiu, conegut amb el sobrenom d'Ugarteko, ha estat exculpat de qualsevol responsabilitat, malgrat que la família el considera "l'assassí" del seu fill. Aviat s'hauria d'obrir la fase de vista oral, en la qual els acusats s'asseuran davant del jutge. ●

El comodí de l'indult

La llarga tasca jurídica i social per aportar llum i desmuntar les versions policials i oficials no ha servit en la majoria de casos per depurar les responsabilitats d'aquells agents, comandaments i/o zeladors implicats en vulneracions cap a la vida humana. Malgrat algunes sentències condemnatòries, els policies encausats sempre tenen a disposició el comodí de l'indult, una mesura de gràcia que contradiu el principi de separació de poders i que és en mans del Consell de Ministres del govern espanyol. Segons l'*indultòmetre* elaborat per la fundació Ciutadana Civio, des de l'any 1998 els diferents governs estatals han concedit un total de 47 indults a funcionaris dels cossos i forces de seguretat de l'Estat espanyol que havien estat condemnats per delictes relacionats amb la tortura, els maltractaments o la violació de la integritat personal.

Són temps difícils per a l'humor, però ningú no podrà fondre'l perquè forma part de la vida, com el joc, explica el ninotaire Jaume Capdevila (Berga, 1974). Conegut com Kap, fa més de vint anys que fa punta al llapis per sintetitzar dins les vinyetes el món que l'envolta i el que li agradaria inventar. "M'agrada dessacralitzar la meva feina, però també prendre-me-la amb ètica", explica. I, amb modèstia, amaga dins la boina tots els reconeixements que ha anat rebent: el Premi Internacional d'Humor Gat Perich (2009), el Premi Notari de l'Humor de la Universitat d'Alacant (2015), el Press Cartoon Europe (2016) o el premi Liberpress (2017), entre d'altres. Aquest desembre, ens avança il·lusionat, es publica *Kap. Dibuixos i altres provocacions* (Diminuta). Ens trobem a l'Espai Contrabandos, envoltades de llibres, per reflexionar sobre el paper de l'humor en moments de tanta convulsió.

Una persona que estudia medicina és metge, i una que estudia magisteri, mestra. Però l'humor no s'estudia. Com s'aprèn a ser humorista?

Jo diria que un mestre no és qui ha estudiat magisteri, sinó qui ensenya... I en el cas de l'humor, certament, no s'aprèn, sinó que es viu. L'humor engloba totes les maneres de relacionar-nos i de pensar, i és present en qualsevol faceta humana, des de la intimitat de la parella fins a la col·lectivitat. Perquè l'humor ens fa, precisament, humans. Funciona quan hi ha alguna cosa que grinyola i s'escola per totes les esclotxes que l'enteniment no pot abastar. D'humoristes, ho som tots, i els qui ens hi dediquem provem de fer-lo accessible perquè tothom en pugui gaudir. Igual com fan els electricistes, que no han inventat l'electricitat, però la canalitzen. L'humor no és pas patrimoni nostre.

Diu Italo Calvino que qualsevol cosa es pot dir almenys de dues maneres: la primera consisteix a dir-la volent dir només aquesta cosa; la segona consisteix a dir-la, però recordant al mateix moment que el món és molt més complicat, vast i contradictori. Diries que l'humor té aquesta segona intenció?

L'humor forma part del nostre món. I en el nostre món, d'una banda, hi ha la realitat, i, de l'altra, la manera com cada persona la percep. Però, a més, també hi ha una gran diferència entre la realitat que percebem i la que som capaços d'expressar. És en aquesta esclotxa on habita l'humor. L'humor viu de la llibertat, de la imaginació, de la intuïció, de tot el que no es pot controlar. I, en definitiva, viu de la vida.

Negre, satíric, blanc... Hi ha molts tipus d'humor. Quin diries que practiques, tu?

En funció del moment. La gràcia de l'humor és que sempre depèn del context: de les persones a qui t'adre-

ces, dels referents que hi comparteixes... Per això, hi ha moments que necessites practicar humor negre i contextos en què cal un humor més banal. Jo tendixo a l'equilibri i, segons la situació, m'agrada fer servir l'humor com a contrapès.

I fins on arriba el poder d'una vinyeta?

Cal recordar que una vinyeta és només una vinyeta: és diferent el senyor que fot la mà a la caixa que el senyor que fa dibuixos. No és normal que la gent s'indigni més amb la vinyeta que amb la situació. I què hem de fer els ninotaires? Fer més vinyetes perquè la gent prengui més consciència i actuï. Els dibuixants que publiquem en diaris som conscients que les nostres vinyetes formen part de l'hemeroteca i es converteixen en testimonis d'una època. Però nosaltres no volem ser cap notari, volem canviar la realitat, tenim vocació revolucionària, cadascú des de les seves idees.

Sempre defenses que amb l'humor es pot parlar de tot. Posem el cas d'una vinyeta amb un acudit misogin o racista. L'humor també pot fer mal?

Sí, però fixem-nos en un dels mecanismes de l'humor: la ironia. Consisteix a dir just el contrari del que penses i només funciona quan algú entén el doble sentit. Jo podria fer un acudit misogin o racista si, a través de la ironia, em servís per atacar la misogínia o el racisme, que trobo intolerables. També podria fer humor fins i tot quan hi ha desgràcies, perquè en aquest context es pot fer un humor reconfortant. Hi ha uns tipus d'humor que funcionen no per *riure's de*, sinó per *reconfortar-nos de*...

Per tant, en dies de convulsió i revolta com els que estem vivint últimament a casa nostra, l'humor ha de reconfortar-nos?

Com que l'humor treballa amb diferents nivells, ara necessitem urgentment que l'humor ens ajudi a desper-

Jaume Capdevila (Kap), ninotaire

“Si l’humorista ha de fer la feina del periodista, vol dir que el periodisme està malalt”

Text: **Alba Gómez Gabriel** | @Alba_gig
Fotografia: **Victor Serri** | @_ittos_

tar consciències i a contrarestar l'allau de desinformació que patim. Això és perillós, perquè si l'humorista ha de fer la feina del periodista, vol dir que el periodisme està malalt. Avui cada vegada hi ha menys periodistes que expliquin coses i més humoristes a l'audiència nacional.

Precisament el ministre de Justícia, Rafael Catalá, responia a l'acusació que a l'Estat espanyol es persegueix l'humor adduint que les xarxes socials mai no poden ser utilitzades per menystenir, humiliar o faltar el respecte de les víctimes. Però estem veient com cada vegada més cantants, tuitaires, revistes satíriques... reben querelles per injúries o acusacions d'enaltiment al terrorisme. Creus que aquest ús desbocat de la llei forma part d'una estratègia per allisonar?

I tant! Quan controles la por, controles la situació. Què va passar l'1 d'octubre? Que la gent va perdre la por perquè sabia exactament a què s'arriscava, però va sortir al carrer igualment. I, quan la gent perd la por, qui té el control, el perd. Aquest cas és el mateix: ells atemoreixen el personal per intentar inocular el seu discurs, però tantes amenaces també indiquen que tenen por de perdre el poder.

Creus que des de l'humor es tendeix a perdre la por o més aviat a l'autocensura? Per exemple, amb la mort del fiscal Maza, potser molta gent va decidir no fer acudits davant les amenaces...

Potser a Twitter es van fer menys acudits, però hem de pensar que les xarxes són només una part de la realitat i que aquesta és molt complexa. Les xarxes socials han trinxat el monopoli de la informació que fins ara tenien els mitjans tradicionals i s'han convertit en un contrapoder capaç de desmentir-los. Les xarxes són molt perilloses per als governants perquè ja no en tenen prou amb el control dels mitjans. Per això volen controlar-les.

En el cas de l'humor, hi ha hagut manifestacions catalanòfobes que no han rebut cap càstig mentre que diaris com *El Jueves* han rebut una querella per haver-se mofat de la Policia Nacional espanyola. Creus que la utilització de la llei depèn de quin és l'objecte de la sàtira?

Sí, i no només en el cas de l'humor. Davant de tots els insults que han rebut, per exemple, militants feministes o víctimes de l'accident de Germanwings, no s'ha produït cap càstig, però el jove que va fer un acudit arran de la mort del fiscal Maza va ser detingut *ipso facto*. Hi ha víctimes que l'Estat permet i víctimes que no permet. En el cas dels atacs catalanòfobes, com que per a certs sectors la nació catalana no existeix, tampoc es preveu el delictes. En canvi, si la mofa recau sobre un fiscal o un policia, sí que és delictes d'odi. Aquí tenim un problema. Segur que hi ha milers de jutges aplicats i diligents, però tenim una arquitectura d'Estat plena de perversions. Crec que, si es persegueixen els delictes d'odi, s'han de perseguir tots.

Molta gent alerta que l'augment dels atacs a la llibertat d'expressió ens acosta a l'època franquista. Després d'haver estudiat la història de l'humor al nostre país, podries fer-nos una pinzellada de com van sobreviure els humoristes al franquisme?

Durant aquell període, l'humor va ser un flotador sobre un món terriblement gris. Davant de l'intent de genocidi cultural a Catalunya, absolutament premeditat, es va exercir una censura terrible sobre tota la premsa, però un seguit de dibuixants que abans de la Guerra Civil havien estat satírics -i que no van ser afusellats ni van patir l'exili- es van refugiar en publicacions infantils. Des d'allà van crear personatges com Carpanta o la família Ulisses, aparentment blancs i innocents, però que van acabar descrivint la realitat més grisa i terrible de la dictadura, com la gana o la repressió. I aquí va la

“ ”

Necessitem urgentment que l'humor ens ajudi a despertar consciències i a contrarestar l'allau de desinformació

Segur que hi ha milers de jutges aplicats i diligents, però tenim una arquitectura d'Estat plena de perversions

gran lliçó: en la batalla entre l'humor i el franquisme, va guanyar l'humor perquè va saber sobreposar-se a la repressió i a la grisor. De fet, la primera generació de periodistes reivindicatius va néixer a partir de l'humor. I les primeres publicacions que van arribar al gran públic -com *Barrabás*, *Por Favor...*- bevien de l'humor gràfic i subversiu. En aquells moments, l'humor era capaç de parlar de coses que tothom entenia, però sense fer-les explícites, i aquí rau la subversió.

Avui hem fet un pas enrere respecte com es rebia l'humor? Tenim més por a ser subversives o a arriscar-nos?

Sí i no. Hem avançat perquè la situació actual no té res a veure amb el franquisme, la repressió en aquell moment era brutal. Però hem anat enrere perquè hem perdut esperit crític. El públic llavors tenia clar que tots els mecanismes de control i manipulació estaven en mans de l'Estat i era molt crític amb la informació que rebia; però avui, en canvi, una part important de població no està disposada a fer una lectura crítica dels mitjans. Això implica un esforç.

Quina mena de responsabilitat té, a parer teu, un humorista?

L'humor és una eina, com un bisturí: si l'agafa un cirurgià pot salvar una vida i si l'agafa un psicòpata pot fer una carnisseria... Els humoristes sempre exigim la llibertat d'expressió, i jo crec que aquesta llibertat no té cap mena de límit, però sí que té una altra cara de la moneda: la responsabilitat. No podem dir qualsevol cosa de qualsevol manera des d'una tribuna pública perquè som responsables del missatge que transmetem, encara que sigui des de l'humor. Això no té res a veure amb la censura. A la professió d'humorista és clau el component ètic.

Tu vas dir en una ocasió que una vinyeta és la suma de l'esforç d'un humorista i de la interpretació del lector. Què t'agradaria que pensés una lectora després de llegir les teves vinyetes?

A mi m'interessa ser lúdic i divertir, però encara m'interessa més provocar la reflexió. La indiferència seria el pitjor fracàs. Prefereixo les persones que s'indignen que les que es queden indiferents. Però soc conscient que el significat dels meus dibuixos no depèn de mi: cadascú els interpreta d'acord amb les seves capacitats, coneixements i habilitats, i aquesta lectura sempre és més vàlida que la meua. Les lectures són obertes i aquest també és un dels perills de l'humor.

Creus que estem prou avesades a entendre el llenguatge de la ironia?

No! Ni jo a fer-ne. La societat s'està tornant cada vegada més intolerant i tancada. Si bé estem en contacte amb molta més gent, solen ser persones que pensen com nosaltres, i, per tant, cada vegada acceptem menys la divergència o el debat. A mi m'agrada molt polemitzar i penso que compartir idees és la cosa més potent que hi ha. Però avui el debat sembla una debilitat i es tendeix a imposar les pròpies idees.

Creus que a la nostra societat el dibuix sol ocupar un segon pla al costat del llenguatge racional?

Sí. I el dibuix té un valor molt important: igual que l'humor, és una gran eina per accedir a la realitat. El dibuix és un llenguatge natural: quan ens diuen una paraula, el nostre cervell no reacciona amb paraules, sinó amb imatges. Els botànics, quan descobreixen una nova espècie, no li fan una fotografia, sinó un dibuix, perquè en dibuixar es forcen a observar millor la realitat. Hi ha dos tipus de dibuix, el d'expressió, que permet que cada persona expressi allò que té a dins, i el de representació, que intenta reproduir la realitat. Però el dibuix, i sobretot l'expressiu, està molt maltractat a l'escola. Cal recordar que la força del dibuix, unida a la força de l'humor, crea l'humor gràfic, una bomba brutal que

fa molta por al poder perquè no es pot controlar. Ni jo puc controlar els meus acudits...

Quan el Kap es disposa a fer una vinyeta, com engega el procés creatiu?

El meu procés creatiu és d'allò més caòtic. Per mi, el més important és tenir una cosa a dir sobre un tema i procurar ser molt visual i transmetre el missatge amb el mínim de paraules. A diferència d'altres ninotaires, no pateixo gens durant el procés creatiu. Igual que la vida: tampoc no la pateixo, i crec que l'esforç implica superació.

Diries que, a més del dibuix, també se'ns ha capat la capacitat de jugar?

Sí. Es vol que tots siguem adults i que no juguem, perquè el joc ens permet ser una mica més lliures. El joc, com l'humor, implica imaginar altres realitats, tenir vies d'escapatòria, i això pot ser perillós per segons quins ordres establerts. La societat ens vol com a persones consumidores abans que ciutadanes, per això, com menys pensem, llegim, ens droguem o imaginem... millor.

El periodista Enric González va dir una vegada que la correcció política havia nascut del progressisme com a manera de protegir les minories, tot i que va acabar convertint aquestes minories en hipersensibles i hiperreflexives, és a dir, encara més dèbils. Ho comparteixes?

Sí. Et puc confessar que, malgrat les excepcions, quan he publicat en revistes d'esquerra he tingut més problemes que en les revistes de dreta perquè en aquestes segones tant se'ls en fot tot. La dreta busca el poder i els diners, però des d'una certa esquerra hi ha tanta preocupació pels detalls que es perd de vista l'enemic de debò. Això em recorda quan l'altre dia Pablo Iglesias deia que els catalans havíem despertat el fantasma del feixisme. És el feixisme que s'ha de combatre, no qui hi lluita en contra. Amb l'humor a vegades no pots fiar gaire prim: un acudit no és una tesi doctoral, sinó

“ ”

En la batalla entre l'humor i el franquisme, va guanyar l'humor perquè va saber sobreposar-se a la grisor

No podem dir qualsevol cosa des d'una tribuna pública perquè som responsables del que transmetem

que busca una idea bàsica i senzilla, i si s'hi afegeixen massa matisos, pot deixar de fer gràcia. Per què ha de ser políticament correcte, l'humor? Si és políticament correcte vol dir que explicita una única realitat, però que evita projectar-ne altres. I si s'invisibilitza una part del discurs de la denúncia, pot ser pervers.

I, parlant d'invisibilització, per què penses que encara hi ha més homes humoristes que dones?

Primer, perquè la professió d'humorista és inversa a la dels futbolistes. Els futbolistes, als 25 anys, ja són iaies, i els humoristes, fins als 60, no tenen un cert respecte. I, segon, perquè arrosseguem l'herència del franquisme. Avui estan en actiu pràcticament els mateixos humoristes que fa 30 anys ja treballaven, i aquests són majoritàriament homes. Jo crec que és a partir de les generacions més joves com la meua que comencen a haver-hi més dones humoristes. N'hi ha moltes, cada vegada més, i de molt interessants, però l'ecosistema mediàtic és poc porós a les noves incorporacions i les dones encara no han arribat als llocs de visibilitat de la gran premsa. A més, en aquest context de crisi dels mitjans, es tendeix més a fer desaparèixer veus discordants que a permetre que n'apareguin més. Estem en un moment crític per la professió. Fins i tot hi ha gent que s'autocensura per por de ser acomiadada.

Pots confessar-nos si has viscut l'autocensura a la pròpia pell?

Mira, jo soc un boig. Mai no m'he estat de dir res que volgués dir perquè tinc sort que la meua trajectòria està una mica consolidada i no tinc tots els ous al mateix cistell. És cert que els acudits que publico a *La Vanguardia* no són iguals que els d'*El Jueves*. Transmeten

el mateix missatge, però no ho fan de la mateixa manera. La veritat és que tinc el privilegi de poder inocular els meus missatges a gent que no pensa com jo i que fins i tot està a les meves antípodes ideològiques.

Va, recomana'ns humoristes que no puguem deixar de seguir..

Ui, jo soc un viciós. No acabaria mai: a mi m'agrada tot!

Doncs recomana'ns dones humoristes, que potser per culpa de la invisibilització encara no coneixem...

A casa nostra hi ha grans humoristes com la Raquel Garcia Ulldemolins, la Flavita Banana, la Mamen Moreu, la Lola Vendetta... N'hi ha moltes d'interessants! Jo admiro tots els dibuixants. Aquesta admiració m'ha dut a buscar dibuixants i humoristes del passat, a fer una recerca de l'humor d'abans i durant la Guerra Civil, i he descobert que som un país d'una qualitat satírica brutal.

Per acabar, doncs, quin aprenentatge creus que podríem extreure de totes les persones que han fet humor històricament a casa nostra?

L'aprenentatge és que cal ser valents. Totes les generacions que en algun moment han intentat treure el cap a Espanya han rebut clatellots. Tots els dibuixants catalans que no van haver d'anar a l'exili -i ja hi va haver exiliats l'any 1910!-, van acabar a la presó, perseguits, multats... Així, totes les veus discordants han tingut un punt en comú: han rebut en algun moment, i això explica el país on vivim. La següent lliçó és que no podem callar. Si ens donem per vençuts, estem traint la tradició satírica que ens precedeix. Espero que, com a mínim, d'aquí a cent anys puguin dir que el Kap va fer soroll, que potser va acabar molt malament, però que no va callar. ●

“ ”

En aquest context de crisi dels mitjans, es tendeix més a fer desaparèixer veus discordants que a permetre'n més

La següent lliçó és que no podem callar. Si ens donem per vençuts, estem traint la tradició satírica que ens precedeix

#GOTrentilitzable
X UN MÓN + SOSTENIBLE

ecofestes
Solucions ecològiques per a esdeveniments

Informació
93 837 15 48
www.ecofestes.cat

Compra'l personalitza'l
Lloga'l Got genèric de 30 i 50 cl
Renta'l Servei ràpid i eficaç
Gestió integral x grans esdeveniments!!

a doble espai

Legalisme, malaltia senil del progressisme

Rolando d'Alessandro

Membre de Lliure Associació Italo-catalana Antifeixista (LAICA)

Catalunya, any 2017, està patint una onada repressiva d'especial intensitat. I, aquest cop, en nom de la "legalitat". Una idea que, com la de la força, és fàcilment reconeixible, ja que evoca imatges concretes i indiscutibles. Togues, policies i presons.

Respecte a la força, té, tanmateix, l'avantatge de poder ser presentada en associació amb altres termes, com ara "justícia" o "estat de dret", que amb la seva grandiloqüent manca de definició la fan més digerible.

És un vell recurs de les nostres democràcies occidentals, i el fet que segueixi funcionant tan bé és la prova indiscutible que les palanques de la maquinària productora de pensament hegemònic segueixen estant a les mans dels de sempre, les classes dominants. Amb un agreujant: que els seus postulats han estat assumits per una part d'allò que alguns s'entesten a denominar *esquerres*. Anys i anys d'anorèxia ideològica -en què bona part de la progressia ha rebutjat la vella alimentació a base de lluita de classe, d'internacionalisme proletari i d'anticapitalisme- han propiciat l'abandó de conceptualitzacions del conflicte social que, amb més o menys encert, mantenien viva la flama de projectivitats alternatives. Si a això afegim la renúncia a una aproximació crítica a la forma estat, amb totes les seves derivades institucionals, que per la seva banda ha permès la difusió normalitzada de ximpleries com l'idea que "l'estat som tots" o que "les institucions han de tornar al poble", ja podem copsar la magnitud del problema.

I aquí els tenim, intoxicant el debat públic, aquells que creuen que l'objectiu últim, encara que deturpat, de la legalitat és la defensa del més feble de l'arrogància i prepotència dels poderosos, tot obviant que l'aplicació de la part del sistema (legal) -en teoria favorable a les classes populars- depèn, avui més que mai, de la capacitat o no de modificar les relacions de força, per tant, de la capacitat d'autoorganització i lluita. I sobretot aquells, majoritaris, de la *dura lex sed lex* que generalment veuen el codi penal, tribunals i presons -igual que els acèrrims defensors de l'*statu quo*- com una eina de control i revenja contra la dissidència política i social, alineats amb la claca del *Viva les cadenes, A por ellos!* o *Més dura serà la caiguda*.

De la mateixa manera que els reaccionaris i conservadors de tota la vida entenen l'estat de dret com l'"imperi de la llei" i consideren una cursileria, bona per a declaracions de campanya electoral, l'afirmació que un estat democràtic ha de sotmetre totes les seves actuacions als principis fonamentals recollits per les grans cartes internacionals de tutela dels drets humans.

Al meu entendre potser són els que millor interpreten la funció real de tota l'arquitectura d'un estat: la imposició amenaçadora, coercitiva i violenta (i a vegades paternalista) de normes destinades a protegir interessos d'un sector de la societat en un sistema socioeconòmic. Tot i que, a diferència dels seus competidors de dretes en el mercat institucional, no ho diuen tan cruament, i s'escuden en conceptes anodins com la neutralitat de les institucions, una garantia de la qual seria una suposada independència del poder judicial.

És clar que si independència per a ells significa que el ministre de torn no acostuma a agafar el telèfon per donar instruccions al jutge també de torn, és molt pro-

Hi ha un element extra que garanteix la cohesió interna i la fidelitat al règim dels jutges: el seu origen social

Els que vetllen per l'aplicació de la llei s'identifiquen amb la missió de garantir ordre i estabilitat

bable que tinguin raó. El problema és que es tracta de la mateixa independència de què gaudeixen els soldats quan s'enfronten a un enemic: poden amenaçar-lo, ferir-lo, matar-lo, fer-lo presoner... El que importa és que el tractin com a enemic.

No és una comparació arriscada: en ambdós cossos (exèrcit i magistratura) tenim estructures jeràrquiques vinculades al poder executiu i dedicades a la defensa dels valors d'un estat (*in primis* la sacralització de la propietat privada i de la mateixa estructura estatal), el comportament de les quals està subjecte a normes molt estrictes i a principis inculcats per una formació adequada, com la lleialtat i l'obediència.

El que és important, la garantia de la funcionalitat de l'engranatge, és que el soldat o el jutge actuïn com un cos compacte. En el cas dels jutges, fins i tot més que en el dels militars, hi ha un element addicional que en garanteix la cohesió interna i la fidelitat al règim: l'origen social, perfeccionat per una adequada carrera educativa, que els dota de la necessària cosmovisió comuna. No és un assumpte menor, ja que d'aquesta manera el col·lectiu encarregat de vetllar pel respecte i l'aplicació de les regles acaba identificant-se plenament amb la missió de garantir ordre i estabilitat, desactivant els conflictes que agiten la massa social. Dit d'una altra manera: els jutges (la majoria, *of course*) pensen exactament com ha de pensar un defensor de l'*statu quo*, convençut i sovint

/ RAÚL VÉLEZ

ne

fa-
n à -
tic.
Agafem
c o m a
exemple el
tema de la vio-
lència. En poques
dècades hem arribat
a la normalització de
“l’agreujant polític”. Ja no es
valora el fet de cremar un con-
tenidor, sinó en quin context es fa. Si
és per Sant Joan et pot caure una multa
(si algú es pren la molèstia de buscar-te). Si
és en el transcurs d’una vaga general et poden
caure una pila d’anys. Quelcom que escandalitzaria
els pares i mares de la no-violència, que consideraven que
contra la injustícia és un deure lluitar i que la lluita implica,
fins i tot la pacífica, certes dosis de coacció.
Una capacitat d’escandalitzar-se que, pel que sembla,
no és avui compartida per certa esquerra constituïcio-

nalista -entre d’altres-, que, via legislació i manipulació mediàtica, ha ajudat a reduir a la seva mínima expressió el repertori de formes de lluita permeses als sectors socials subordinats: fins i tot la vaga, conquesta històrica ja molt aigualida per les repetides subhastes a què l’han sotmesa els grans sindicats (serveis mínims, imposició de requisits, autoritzacions, etc.) ja es considera una forma de protesta individual, a la qual es pot adherir qui vol, però que no pot ser “imposada”.

I hem arribat així a l’avui i ara. Entre desallotjaments de places i detenció d’usuaris de pàgines Facebook, convertides per la creativitat policial en cèl·lules de terrorisme anarquista; persecucions d’acudits i titellaires; prohibició de partits i periòdics, hem arribat al punt de veure manifestacions enormes d’un civisme estupefaent: casolades de veïns i veïnes i protestes contra la brutalitat policial són titllades en interlocutòries judicials de “masas tumultuarias”, elements d’una insurrecció violenta, delictes d’incitació a l’odi... Noves interpretacions i tipologies delictives que són la cirereta al pastís repressiu cuinat durant 40 anys per les *cortes* postfranquistes.

No hi fa res: encara hi ha qui, tot i deplorar els “excessos” del sistema, s’entesta a recordar-nos -des de fa 40 anys- que la legalitat és un element irrenunciable de la nostra societat, que si algunes normes no agraden es poden reformar, *pasito a pasito*, com en la cançó, sense que es desmunti tot i acabi regnant el caos. És un argument òbviament estúpid i banal, i absolutament buit de valors, ja que qualsevol societat, les criminals i les feixistes incloses, tenen normes que les regulen i que en general serveixen per preservar les disparitats -econòmiques, socials, sexuals, etc.- que les caracteritzen. Estúpidesa i banalitat reblada de vegades amb la invocació a la “cohesió” o a la “superació de la fractura social”, que enllacen amb l’esperit dels contes de fades de la transició modèlica o de la pau social en un context d’estat del benestar. Per no parlar d’altres animalades com atribuir a l’independentisme el ressorgiment del feixisme.

Estúpidesa i banalitat que esdevenen complicitat quan sabem de les morts, les detencions, les tortures, els empresonaments, les sancions, les pallisses, les amputacions que han patit milers d’enemics reals o presumptes de l’estat borbònic en aquestes dècades. O quan veiem que el manteniment d’aquesta democràcia de la porra es fa apallissant mil persones inermes i pacífiques; tancant presidents d’associacions no violentes; enviant al *trullo* entre sarcasmes, insults i amenaces tot un govern elegit a les urnes; imputant set-cents alcaldes; identificant, denunciant i sancionant desenes de persones per uns tuits; violant la correspondència; tancant centenars de webs; assetjant periodistes i mitjans de comunicació; prohibint colors a l’espai públic...

Tot necessari i proporcional per a la defensa d’una estructura socioeconòmica i política encarnada en una constitució pactada, sota la mirada vigilant dels militars, entre membres de l’antic règim i un grapat de polítics. D’un ordenament en què es van oblidar de declarar oficialment la dissolució del règim franquista i la renúncia als principis del *movimiento* (detall interessant, en un país on es continua exigint, més de deu anys després de la seva desaparició, la rendició formal i incondicional de l’ETA), o de jutjar i reparar ni tan sols un dels crims de la guerra i de 40 anys de dictadura i que, ben al contrari, garanteix i reforça els privilegis de l’oligarquia espanyola. D’una monarquia expressament volguda pel vell tirà i que va jurar-li fidelitat. ●

pàgina oberta

Replicants, bioinvasions i mercat

Jordi Enèriz Paredes | @JordiVerns
Educador ambiental

Los Angeles, 2019. Una megalòpolis decadent, massificada, bruta i fosca. Era la visió que Ridley Scott donava d'aquesta ciutat a *Blade Runner*, la pel·lícula de culte basada en la novel·la *Els andròides somien xais elèctrics?* de Philip K. Dick. Aquesta distòpia ha donat per a moltes anàlisis, projeccions i interpretacions, tant a nivell artístic com, sobretot, a partir de les reflexions existencials, contrautopies policials o urbs en fallida ecològica que presenta la història. I un dels espais de reflexió suggerit i suggerent és el pertorbador paper dels animals a la pel·lícula. Tots són sintètics, replicants faunístics d'organismes vius possiblement extingits en aquell futur aterridor. Però, tanmateix, formen part d'un comerç que a la pel·lícula s'insinua com a potent activitat econòmica en aquell Los Angeles claustrofòbic i de pluja incessant.

La cosificació de la vida salvatge no és un escenari futurible. És una realitat. El mercat ha fet dels éssers vius una mercaderia més, traslladant espècies d'una punta a l'altra del món per satisfer les necessitats d'exotismes zoològics o botànics. El planeta ha encongit. Tot és proper. Però també el transport de mercaderies o passatgeres ha suposat el transport accidental (danys col·laterals) d'espècies foranes procedents de biotes llunyanes. Aquesta deslocalització de la fauna i la flora, sigui volguda (éssers vius convertits en coses vives) o sigui accidental (éssers vius convertits en éssers polissons), també duu associada costos ambientals, que, com sempre, l'anàlisi de cost-benefici del mercat falseja. L'externalització dels aspectes negatius que genera el mercat és

imprescindible perquè la roda econòmica segueixi girant, *Més fusta! És la guerra!*, que diria Groucho. Girant i duent-nos al precipici. El planeta ha encongit però els impactes que li infligim s'han magnificat.

El tràfic il·legal d'espècies exòtiques és un dels negocis il·legals més rendibles del món, que belluga milers de milions de dòlars anualment, incomplint el Conveni sobre Comerç Internacional d'Espècies Salvatges de Fauna i Flora en Perill (CITES). Aquest tractat protegeix del comerç internacional 33.000 espècies animals i vegetals, en menor o major mesura, atenent al seu risc d'extinció. Hi podeu trobar tota la informació al web *cites.org*. Existeix un tràfic il·legal que acosta primats, rinoceronts, mol·luscs, orquídiades, papallones, peixos dels esculls de corall, serps i altres rèptils... a l'extinció. Una arca de Noè inversa, amb espècies condemnades a la desaparició, que participa, juntament amb la destrucció dels ecosistemes, en l'empobriment irreversible de la biodiversitat de la Terra. Benvinguda, sisena extinció. Malvinguda! Les cinc extincions precedents foren lentes, un procés natural que es perllongà durant milers d'anys. La sisena, antropogènica, segueix un ritme infernal (*Més fusta! És la guerra!* bis): segons l'entomòleg Edward O. Wilson, tres espècies desapareixen cada hora, engruixint la llista d'obres de la biblioteca vivent de Gaia que s'esvaeix per sempre més.

Tanmateix, les malvestats del tràfic d'espècies exòtiques no les monopolitza el tràfic il·legal. El legal, la cosificació de la biodiversitat per a gaudi de qui se la pot pagar, també genera impactes sobre

/ RUTH MOLAS

el medi ambient, un d'ells el provocat per l'alliberament (intencionat o accidental, tant és) d'una espècie forana en una localització diferent de l'àrea de distribució natural de l'espècie en qüestió.

Quan una espècie animal o vegetal es transporta i s'allibera a una ubicació diferent de la seva distribució natural, el més probable és que mori i desaparegui per inadaptació ecològica. Pot succeir que l'entorn receptor de l'espècie exòtica permeti la seva subsistència i que, fins i tot i de manera ocasional, l'espècie novinguda s'hi reproduïxi. En aquests casos, l'impacte ambiental és reduït. Aquestes espècies, naturalitzades sovint des d'antic, poden amagar-nos el seu veritable origen. Per exemple, el nostrat castanyer, protagonista del nostre imaginari festiu tardoral, és, sense anar més lluny, un arbre originari dels voltants de la Mar Morta. Els romans l'escamparen arreu de l'imperi pel seu preuat fruit.

Però, a vegades, l'espècie exòtica triomfa a l'entorn receptor, reproduint-se amb èxit i de forma expansiva, i fent que les espècies indígenes (en diríem espècies autòctones) reculin, ja

que davant d'elles les noves presenten uns trets adaptatius que els posicionen en situació d'avantatge. Parlem, en aquests casos, d'espècies invasores ("Hostes vingueren..."). Un nou exemple arbore és l'ailant (*Ailanthus altissima*). Originari de la Xina, l'ailant es va portar a la península Ibèrica el 1818 per a usos ornamentals. Avui es distribueix arreu del món. A Catalunya s'ha naturalitzat en ambients urbans i carreteres, on s'ha utilitzat per establir talussos, però també en hàbitats forestals naturals, principalment marges de rius, on desplaça el bosc de ribera autòcton. Se la considera una de les espècies invasores més agressives. Motius? Produeix fins a 350.000 llavors anuals que es dispersen per l'aigua i el vent, però també es reproduïx vegetativament a través de nombrosos i vigorosos rebrotos que creixen a partir de les arrels i que poden emergir fins a 15 metres enllà de la planta mare (Tot un exercici de clons!). Genera compostos que inhibeixen el creixement i la germinació d'altres plantes quan s'acumulen en el sòl (Guerra química, va-

ja). Té un rang molt ample de tolerància a diversos tipus de sòls i la seva elevada rusticitat el fa resistent a la contaminació, la sequera i la calor.

A Catalunya l'informe 2013 del projecte Exocat identificava més de 1.000 espècies exòtiques introduïdes a Catalunya (la mascota exòtica que ha crescut i s'allibera perquè ara fa nosa, les restes de jardineria que s'abocuen sense control, els espècimens que viatgen accidentalment amb tot tipus de mercaderies...). D'aquest miler d'exotismes, un 10% es consideren invasores, i els perjudicis socioeconòmics que provoquen són elevadíssims: el cranc americà i el cargol poma que malmeten els arrossars del Delta; el morrut de les palmeres que afecta les plantacions de palmes valencianes; la vespa asiàtica que ataca els eixams d'abella i produeix pèrdues importants a l'apicultura; la *Caulerpa*, alga tropical que amenaça els herbeis de posidònia i afecta l'activitat pesquera... I tants exemples de convidats indesitjats, a voltes per accident a voltes per comerç directe, sempre per inconsciència. La diversitat biològica, esdevinguda mercaderia o acompanyant accidental de mercaderies, és una de les principals amenaces potencials de la mateixa diversitat biològica quan la traslladem fora de la seva localització natural. "És hora de morir", deia Rutger Hauer als darrers minuts de *Blade Runner*, mentre un colom (replicant, segur) s'esmunyia de les seves mans. Que no siguin els animals-replicants d'Scott i Dick la darrera oportunitat de veure els éssers que reproduïxen! Que no siguin el mercat i la globalització la definitiva plaga que col·lapsi la diversitat biològica planetària! ●

“

La diversitat biològica, esdevinguda mercaderia o acompanyant accidental de mercaderies, és una de les principals amenaces potencials de la mateixa diversitat biològica

Trencar amb l'assetjament escolar

/ VICTOR SERRI

Corresponsabilitzar infants i joves de les discriminacions i abusos que presencien al grup és a la base de les intervencions per arrencar la violència entre iguals de l'entorn educatiu

Meritxell Rigol | @TxellRigol

Una fotografia del cul de la Lina amb els pantalons tacats és la mala jugada que li carrega al damunt el malnom de Pantalina. Aviat, Pantalina bateja, també, un grup de whatsapp, des del qual s'orquestran les burles i la marginació que comença a patir a l'escola. La fotografia i la primera compartició a xarxes socials les fa una sola companya de classe. Però són els riures i silencis de tot el grup els que permeten que, d'una excusa per mofar-se'n, en broti una història d'assetjament.

"Stop", indiquen des de l'escenari amb una palmada. L'obra s'atura. "Imaginem que del cap de la Lina en surten unes bombolles com les dels còmics on posa 'em sento'. Com creieu que s'està sentint?", pregunten al públic. Malament, trista, ignorada, rebutjada, amb vergonya, amb por. Són algunes de les respostes que donen els nois i noies que participen al teatre fòrum #1000likes, un mirall que duu a escena una forma d'abús de poder amb què no és estrany que convisquin. Es troben al primer cicle d'ESO, entre

els 11 i els 13 anys, l'etapa amb més incidència de l'assetjament amb origen en l'entorn educatiu.

"Els grups de classe tenen la idea que el *bullying* es produeix entre qui rep i qui dona, no tenen gaire consciència que, com a espectadores de l'assetjament, també en són part", explica Rocío Manzano, membre de Nus Teatre i Acció Social. El teatre fòrum és l'eina amb què l'entitat proposa a les joves assajar per a transformar la realitat. "Els permet provar estratègies per intentar canviar les dinàmiques, prendre consciència del poder personal i del grup, i veure que poden evitar que es faci la vida impossible a algú. O validar-ho", explica.

Prop d'una de cada deu menors d'entre 12 i 16 anys ha viscut assetjament escolar. Així ho recull l'informe sobre *bullying* a l'Estat espanyol de Save the Children "Yo a eso no juego" (2016). De les més de 21.000 enquestades, el 9,3% declara haver patit assetjament escolar en els dos últims mesos. L'insult és la forma més recurrent, i pot anar acompanyat de »

» rumors, robatoris, amenaces, cops i exclusió. Ni la titularitat ni el nivell socioeconòmic són factors explicatius de la presència d'assetjament als centres.

Gairebé arriba al 7% l'alumnat d'ESO que declara haver patit assetjament a través de mitjans digitals (*ciberbullying*) i són prop del 4% les que han patit tant *bullying* com *ciberbullying*, xifra Save the Children.

Les xarxes socials han possibilitat que la violència entre iguals amb origen en l'entorn educatiu traspassi les parets de l'escola i amplifiqui l'impacte, en deixar les menors afectades sense espai ni estones de seguretat davant les agressions. "Les profes no sabem què passa al grup de whatsapp de la classe i necessitem comptar amb el màxim de persones conscients que tenen un paper en evitar que s'hi matxuqui ningú", remarca Rosa Sanchis, professora de l'Institut Isabel de Villena, a València.

Posar l'èmfasi en el paper de les espectadores i intervenir perquè tantes com sigui possible donin suport a l'assetjada és la lògica d'actuació de l'equip de mediació del centre davant de casos d'assetjament. Ara bé, "fer veure a les espectadores que són part del conflicte no s'aconsegueix en dos dies", adverteix Sanchis. Per això, els esforços de l'equip de mediació es dirigeixen a minimitzar les condicions de discriminació i conflicte que permeten que l'assetjament germini.

Si bé són minoritaris els casos que entren en la definició d'assetjament escolar -una violència entre iguals originada en l'entorn educatiu sostinguda en el temps, en què hi ha una clara desigualtat de poder que impedeix a la víctima sortir de la situació per si mateixa i en què l'agressora o grup d'agressores tenen la intenció de provocar-li mal, seguint el Protocol de prevenció, detecció i intervenció enfront de l'assetjament entre iguals de la Generalitat de Catalunya-, el que és present en la majoria de grups classe són les dinàmiques de discriminació que, en perpetuar-se i aguditzar-se, poden donar peu al *bullying*.

"Cal una reflexió de com tenim incorporada la violència en el dia a dia de l'escola, i això comença amb els malnoms i els insults que, sovint, mestres i educadores deixem passar sota el lema 'són coses de criatures', en lloc d'aturar-los", alerta Lúcia Casanovas, educadora de Fil a l'agulla.

Deixar els abusos sense riures, silencis i likes

La classe fa un *cercle de paraula*. Dues normes: parlar des del cor i escoltar des del mateix lloc. I dues preguntes: com et sents ara mateix i com et sents, en general, al grup de classe. La Rosa explica que moltes vegades li diuen que està grassa. "Em sento malament", diu, amb un plor de punt final a la frase.

"A mi també em diuen coses que em fan sentir malament", diu un company. "Vols fer una petició del que no t'agrada sentir?", li proposa l'educadora. "*Mariquita* i coses així". "Perquè li agrada estar amb les nenes", comenta algú.

L'Enquesta de convivència escolar i seguretat a Catalunya situa l'aspecte físic com el motiu principal que identifiquen tant víctimes com agressores perquè es materialitzin les agressions (28% dels casos). De lluny, trobem el color de la pell o procedir d'una altra cultura (8,3%) i l'orientació sexual (6,5%).

"El grup viu com a llunyana la vivència de la companya discriminada, perquè no l'ensenyem prou, en part, per la manca d'espais emocionals als centres", destaca Casanovas. Aturar-se a mirar el dolor provocat és una estratègia que posa en

En el 28% dels casos l'aspecte físic és el motiu principal que desencadena les agressions

Procedir d'una altra cultura o l'orientació sexual acaparen el 8,3% i el 6,5% dels casos respectivament

pràctica Fil a l'agulla per aconseguir corresponsabilitzar els nens i les nenes dels actes discriminatoris que tenen lloc a la classe i facilitar-los un procés restauratiu.

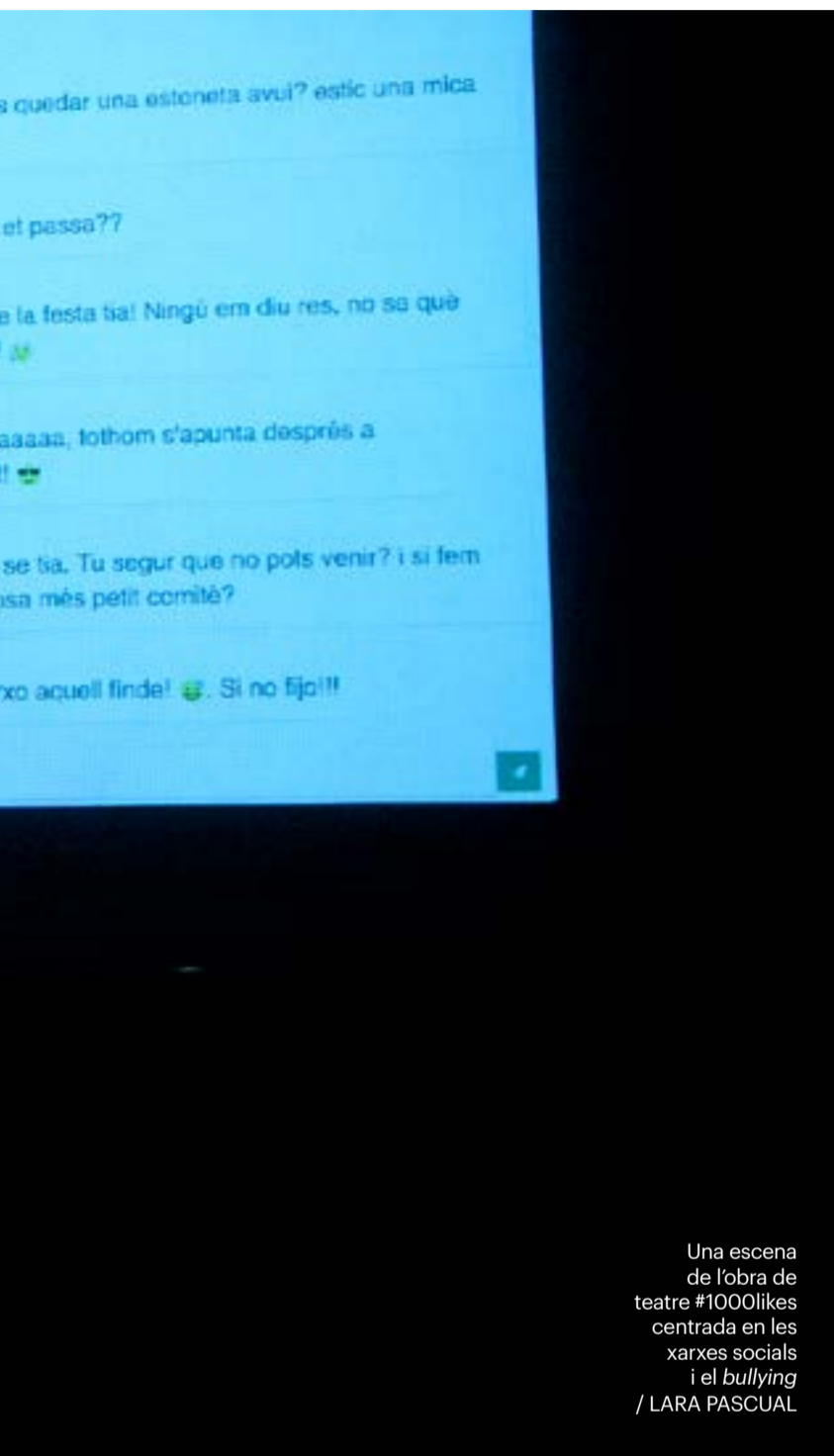
Connectar i donar espai al dolor -el de la persona victimitzada, el de la persona que, per mancances emocionals, adopta el rol d'assetjadora, i el de les testimonis que comencen a adonar-se del mal que han contribuït a provocar- és, també, al nucli de la intervenció de l'equip SEER.

"Moltes vegades trobem dolor en la vivència del nano o la nana en el rol

d'agressora arran de viure un altre maltractament, o bé perquè està en una situació en què ha vist el model de violència", explica Oriol Julià, president de l'equip SEER. "L'infant o jove en el rol d'agressora sent un poder li dona un benefici, ni que sigui a curt termini. El que hem de mirar és per què es produeix el buit que omple d'aquesta manera", remarca.

Segons l'informe "Yo a eso no juego", evitar les conductes d'assetjament cap a iguals exigeix reforçar l'educació emocional i l'adquisició d'habilitats socials i valors de convivència. "Una escola que treballa bé la prevenció, que fomenta la cohesió, pot trobar-se que una menor es posi en el rol d'agressora, però haurà treballat l'apoderament de l'alumnat, estarà preparada per detectar abans l'assetjament i no passarà anys arrossegant-ne casos", assegura Julià.

Una escena de l'obra de teatre #1000likes centrada en les xarxes socials i el bullying / LARA PASCUAL

A més de veure de cara el dolor que produeixen la discriminació i els abusos, promoure una educació que trenqui amb la visió de la diferència com a amenaça és clau per prevenir l'assetjament escolar, des de la perspectiva d'intervenció de Fil a l'agulla. "Quan una persona presenta característiques que el grup margina perquè a fora tampoc es valoren, té més números de *pillar* que una altra", explica Casanovas. "Si l'escola no fa un treball profund per ser antiracista, coeducativa i antihomofòbica reproduirà els valors que trobem al carrer, que són racistes,

Promoure una educació que trenqui amb la visió de la diferència com a amenaça és clau

Són etiquetes les que operen tota l'estona: l'etiqueta de la gorda, del marica o de la mora

això. Són etiquetes les que operen tota l'estona: l'etiqueta de la *gorda*, l'etiqueta del *marica*. L'etiqueta de la *mora*", detalla.

masclistes, LGTBIfòbics, gordòfobs", adverteix.

Tot i assegurar que són moltes les professores compromeses, Casanovas lamenta que són una minoria els centres que treballen per "equilibrar la desigualtat de poder entre allò que el grup valora i situa més al centre i allò que el grup no valora i situa més al marge". "La víctima incorpora molt la culpa, pensa 'm'ho estan fent a mi, perquè m'ho mereixo, perquè sóc rara', i hem de trencar

Gràcies a mitja dotzena de docents que treballen mesures de cohesió, per voluntarisme, bàsicament, fora de l'horari lectiu, l'institut Isabel de Villena fa deu anys que impulsa accions per afavorir la convivència. Una de les accions és el grup Stop Diverfòbia, contra la LGTBIfòbia, un focus de discriminació cap a les joves que no responen a la masculinitat i la feminitat hegemòniques, detecta Sanchis.

Una altra de les mesures, directament lligada a la detecció d'abusos, ha estat implantar a les aules la figura d'observadora de la convivència. "És algú sensible que la classe escull i a qui donem una mica de formació per mirar i detectar conflictes", sintetitza Sanchis.

Cohesió preventiva

"Si poguéssim viatjar al passat, algú podria o voldria haver fet una cosa diferent perquè la història no acabi així?", pregunten al públic del teatre fòrum #1000likes. Diverses de les escenes que els nois i noies han vist es repeteixen a l'escenari. Però, ara, amb noves actuacions.

Una noia del públic actuarà per impedir que la fotografia del cul de la Lina arribi a circular per whatsapp. Un company actuarà i el professor no girarà la cara als senyals de malestar i abús. Un altre actuarà per posar en qüestió el comportament de la Marta, en el rol d'assetjadora. Entre totes, hauran assajat què passa quan el poder queda més repartit dins del grup.

Segons l'Enquesta de convivència escolar i seguretat a Catalunya, més de la meitat de l'alumnat (55%) que percep una situació de maltractament d'alguna companya declara que intenta evitar que continuï. Un 30% declara que desitjaria ajudar a evitar la situació, però que es veu incapaç de fer-ho.

La corresponsabilitat no només ha de perseguir-se dins del grup classe, sinó que suposa un repte pel conjunt de la comunitat educativa. "Comptar amb un protocol de prevenció i actuació davant els casos de *bullying* és una pràctica que demostra una implicació decidida de la direcció dels centres per tallar de soca-arrel el problema", destaca Julià.

Si bé el professorat és el primer actor adult assenyalat, les famílies no ocupen un paper menys central. "Cal preguntar-se si la teva filla o fill pot ser agressora o testimoni, no només víctima, i actuar com si les companyes de classe també fossin una mica filles teves", apunta Casanovas, per qui, arrancar el *bullying* demana fer comunitat entre les famílies i que els seus espais de participació a les escoles incorporin la diversitat com a valor. Un pas per promoure relacions mimètiques entre les més petites. ●

HONDURES, INFORME D'UN COP D'ESTAT

Les ciutadanes prenen els carrers de les principals localitats per protestar contra el triomf provisional de l'actual president, tacat de sospites de frau

Diana Gener | @Dianagener
Tegucigalpa

El 26 de novembre, les hondurenyes van anar a les urnes per escollir presidència, membre de la cambra parlamentària i alcaldies. Més de dues setmanes després, el Tribunal Suprem Electoral (TSE), l'òrgan que gestiona les eleccions, encara no ha anunciat cap guanyador oficial. Tot i això, per ara ha donat la victòria al candidat oficialista Juan Orlando Hernández -per 1,6 punts de diferència.

L'oposició no reconeix aquests resultats i acusa el TSE de frau electoral. El Tribunal espera a considerar totes les impugnacions presentades pels partits per tal d'anunciar el resultat definitiu. Observadores internacionals de l'Organització d'Estats Americans i de la Unió Europea han denunciat irregularitats en els comicis, mentre que els Estats Units han anunciat, de manera molt ambigua, que reconeixeran el candidat vencedor.

Geopolíticament estratègic, el petit país del Carib és un dels més pobres de l'Amèrica Llatina i un constant laboratori d'experiments polítics.

Un mal inici

No eren uns comicis qualssevol. Per primera vegada, un president es llançava a la reelecció en un país on està prohibit per l'article 239 de la Constitució. Juan Orlando Hernández, conegut com a JOH, es presentava per un segon mandat com a candidat del Partit Nacional gràcies a la resolució d'una Cort Suprema amb quatre magistrats col·locats per ell mateix. Prèviament, havia suspès les persones que no estaven d'acord amb les seves polítiques. Per a moltes hondurenyes, aquest ja era motiu suficient per considerar il·legítima la reelecció.

El seu màxim rival era un nouvingut a la política, però una cara coneguda a Honduras: Salvador Nasralla, presentador televisiu d'un programa d'esports i ara representant del centredreta. Anava amb la coalició Aliança d'Oposició Contra la Dictadura, que incloïa també el partit d'esquerres LIBRE, de l'expresident destituït per un cop d'estat el 2009, Manuel Zelaya, i el partit d'esquerres PINU.

L'Aliança d'Oposició es va formar quan JOH va decidir presentar-se de nou. Des del cop d'estat de 2009 -efectuat amb el beneplàcit dels Estats Units i el Canadà-, el Partit Nacional es va anar apoderant de les institucions de l'Estat, amb JOH primer com a president del Congrés

i després com a president de la República. "El govern actual no només controla el TSE sinó també la Cort Suprema de Justícia, el Congrés, l'exèrcit i la fiscalia. Així que estem pràcticament davant d'una dictadura que es vol prorrogar quatre anys més", explica Carlos Reyes, dirigent sindical que forma part de l'associació civil Convergència contra el Continuisme.

Dues setmanes de teràpia de xoc

El panorama postelectoral a Honduras ha estat marcat per inusuals silencis del TSE, amb els dos candidats proclamant-se guanyadors i un clima general de confusió i canvi constant. Semblava talment que l'objectiu fos una teràpia de xoc que esgotés la ciutadania. Una teràpia que es va posar en marxa el mateix dia de les eleccions.

En una nit electoral estranya, els primers resultats oficials no arribaven fins a la una i mitja de la matinada. El candidat de l'oposició, Salvador Nasralla, avantatjava JOH en cinc punts en una tendència, segons un dels magistrats del TSE, "irreversible". L'escrutini era del 60%. Poc després, el sistema informàtic queia i, quan va tornar a funcionar, dos dies més tard, el candidat del Partit Nacional superava Nasralla per un punt de diferència.

L'oposició denunciava frau electoral

Les simpatitzants de l'Aliança sortien als carrers a defensar el seu vot, sobretot les més joves. És una generació que va viure el cop d'estat de 2009 sent infants i ha crescut més polititzada. L'Hector és estudiant de Belles Arts a Tegucigalpa i va votar pel canvi: "Amb Nasralla, s'espera una millora: més feina, millor nivell educatiu i menys corrupció".

L'oposició acusava el TSE de ser una institució fraudulenta. Per exemple, la filla del seu president, David Matamoros, treballa per una de les branques executives del govern de JOH. El 77% de les hondurenyes no té confiança en el tribunal.

Mentrestant, Tegucigalpa s'anava militaritzant.

Esclata el descontentament

La tensió postelectoral es va sumar a la tensió diària a Honduras, un país amb índexs altíssims de violència i pobresa. Amb la seva eclosió, van començar els primers enfrontaments entre la policia militar i les manifestants

El petit país del Carib és un dels més pobres de l'Amèrica Llatina i un laboratori d'experiments polítics

Des del cop d'estat de 2009, apadrinat pels Estats Units, el Partit Nacional es va apoderar de les institucions

antifrau, que es van anar intensificant amb els dies. A les principals ciutats del país -Tegucigalpa, San Pedro Sula, Progreso i La Ceiba- es van tallar carreteres, cremar rodes i peatges i es van llançar pedres a la policia. Fins i tot hi va haver saquejos de negocis, que l'oposició va atribuir a membres infiltrats del govern per perjudicar la imatge de l'Aliança d'Oposició.

Les simpatitzants del Partit Nacional també es manifestaven als carrers, tot i que amb menys freqüència. Moltes d'elles eren funcionàries públiques. Una simpatitzant del Partit Nacional, Àngela, opinava: "Hernández ha fet moltes millores, sobretot en matèria de seguretat".

Finalment, el govern d'Hondures decretava el toc de queda. Amb les llibertats constitucionals suspeses i el dret de manifestació prohibit, es duia a terme el recompte de les últimes actes.

Resistència creativa

Era el segon dia de toc de queda a Hondures. Al parc de La Leona, a Tegucigalpa, hi havia un sol altaveu, enmig del parc. Estava engegat i sonava una de les cançons en contra de l'actual president i candidat del Partit Nacional.

La cançó resa: "JOH, es pa' fuera que vas!". Ha esdevingut un himne a Hondures.

No hi havia ningú als carrers. De cop, un grup de gent, desafiant el toc de queda, va aparèixer fent repicar olles i cullerots. Venien de la comissaria de policia de la colònia El Bosque. La policia nacional i les seves unitats especials s'havien declarat en vaga perquè ja no volien reprimir més el poble. L'escena es repeteix a diferents colònies de Tegucigalpa: ciutadanes que van a les comissaries a donar les gràcies als policies desafiant el toc de queda. Segueix havent-hi por a la policia militar i a l'exèrcit.

A partir de llavors, cada vespre, malgrat la prohibició de reunir-se i circular al carrer, algunes hondurenyes sortien de casa amb cassoles, cullerots i coets. Altres persones ho feien des dels balcons. El *cacerolazo* es convertia en la forma de protesta de la resistència.

La repressió de la policia militar ha causat més d'una desena de persones mortes, majoritàriament joves, una cinquantena de ferides i unes 500 detingudes durant

el toc de queda, segons un informe de l'organització pels drets humans Cofadeh (Comitè de Familiars de Desapareguts d'Hondures). Mery Agude, de Cofadeh, explica: "Ja hi havia una situació molt greu des del cop d'estat del 2009, però en la conjuntura actual hi ha patrons nous d'atac per la intervenció directa de la policia militar que utilitza tàctiques de guerra".

Hondures ha rebut 17,3 milions d'ajuda militar dels Estats Units aquest any. Enmig de tota la confusió d'aquests dies, la Casa Blanca acceptava continuar brindant ajuda econòmica a Hondures gràcies a les seves millores en seguretat i en matèria de drets humans.

Guerra contra la gent pobre

Un 60% de les hondurenyes són pobres. El salari mínim és de 9.000 lempires -uns 330 euros. La inflació és molt alta i el cistell de la compra ha augmentat desmesuradament els últims anys. La factura de la llum és especialment cara. Un taxista de Tegucigalpa, que no vol donar el seu nom, assegura que paga 2.000 lempires de llum, uns 75 euros. Ha votat l'Aliança: "No puc perdonar a JOH que robés els diners de la Seguretat Social. Per culpa seva, s'està privatitzant la sanitat. Si torna a guanyar, ho privatitzaran tot". I afegeix: "Tenen aquest país de genolls, ens estan portant a la ruïna".

Sota el govern conservador de Porfirio Lobo, a principis de la present dècada, l'Institut Hondureny de la Seguretat Social va patir un saqueig de més de 200 milions de dòlars per part dels seus dirigents. L'escàndol va agafar dimensió política quan es va saber que s'havien destinat diners del saqueig a la campanya de JOH durant les eleccions presidencials de 2013. Es calcula que l'escàndol de la Seguretat Social podria haver causat la mort de fins a 3.000 pacients per una atenció deficient. Els hospitals a Hondures estan mancats de medicaments i material mèdic, i el personal està en vaga.

"Hondures és l'epicentre dels experiments de cops d'estat a l'Amèrica Llatina, així que podríem parlar de l'*hondurització* del cop d'estat", explica el doctor Juan Almedarez, del Centre de Prevenció de la Tortura, que pensa que el problema d'Hondures no és electoral sinó d'economia política: "Aquest és un país llogat, en venda, on es violen totes les formes de ciutadania. Tenim processos extractivistes, amb constants violacions de les em-

preses multinacionals, que sempre estan protegides per organismes com l'OEA", sentència Almedarez.

Dos dies després de les eleccions i enmig de tota la confusió postelectoral, el Museu de l'Home Hondureny, al centre de Tegucigalpa, es va cremar. Aquest museu era un dels pocs que contenia un gran fons de llibres i materials culturals. No se sap si el foc va ser provocat o conseqüència d'una avaria de la instal·lació elèctrica. L'incendi del museu va ser llegit per algunes persones com una metàfora del que estava passant al país.

Dos joves poetes rescataven llibres de les cendres. Un d'ells carregava una caixa amb pàgines groguenques, quasi cremades: "Els hondurenys som ara l'últim dia d'un condemnat", sentenciava. ●

La inflació és molt alta i el cistell de la compra ha augmentat desmesuradament els últims anys

Els hospitals estan mancats de medicaments i material mèdic, i el personal està en vaga

LES PRIMERES A **GUANYAR** **UN POLS A INDITEX**

Treballadores de Bershka a Galícia aconsegueixen tòrcer el braç de l'imperi del tèxtil fundat per Amancio Ortega després de nou dies de vaga

Ana Viqueira | @AnabelViqueira
Compostela

Reclamaven millores com el permís de lactància, l'elecció de vacances i un plus de 80 euros mensuals

A finals del mes de setembre, les assemblees de treballadores van decidir plantar-se i anar a la vaga

A les set del matí del 26 d'octubre -un dijous- va començar, a la província de Pontevedra, la primera vaga indefinida duta mai a terme per les treballadores de les botigues d'Inditex. Eren les deu del matí i les reixes de les botigues Bershka de Vigo, Vilagarcía de Arousa i Pontevedra romanien abaixades. Diverses treballadores es reunien als carrers Urzáiz i Gran Vía, on s'agrupen les principals botigues de la ciutat. "Estàvem unides", sosté la treballadora i delegada sindical, Ana Abraldes. Tot i que la por i la tensió acabarien arribant, les delegades i la majoria de les treballadores relacionaven la sensació de tranquil·litat que imperava a aquesta unitat que havien teixit.

L'origen del conflicte

Feia un any que el conflicte s'anava gestant. La Confederació Intersindical Galega (CIG), sindicat al qual pertanyen les cinc delegades del comitè d'empresa, va començar a negociar a principis de 2017 amb la companyia per equiparar les condicions laborals de les treballadores de Pontevedra a les aconseguides a la província de la Corunya. Sol·licitaven millores com el permís per lactància, l'elecció de vacances i un plus de 80 euros mensuals. El punt més conflictiu, en el qual l'empresa no volia cedir, era la demanda d'un altre plus de 50 euros, del qual gaudien a la Corunya. Diversos conflictes laborals, com el tancament de dos centres de treball, van interrompre les converses, i no va ser fins a finals del mes de setembre que les assemblees de treballadores van decidir plantar-se i anar a la vaga.

Por, cures i apoderament

Els dies van començar a passar, la vaga seguia endavant i el conflicte no es desbloquejava. "No teníem experiència en un conflicte sindical d'aquesta envergadura i vam anar planificant i vivint la vaga dia a dia", recorda Rebeca Dicha, treballadora i membre del comitè d'empresa, qui assegura que "quan estàs tants dies al ca-

rrer lluitant contra una empresa tan potent passes per totes les emocions possibles". I aquí van jugar un paper crucial per al manteniment de la vaga les cures entre les treballadores.

La secretària de Serveis de la CIG a Vigo, Tránsito Fernández, considera que "si un col·lectiu abriga i no deixa ningú sola, si fa un acompanyament, llavors tral·lada una força de suport que permet portar el conflicte endavant". La unitat i el suport mutu són elements que totes les treballadores entrevistades destaquen i que van permetre fer realitat la vaga. "Hi ha moments, pocs, però n'hi ha, en què perds els ànims i et plantejges si el que estàs fent servirà per aconseguir l'objectiu", reflexiona Rebeca, moments en què aquest suport esdevenia essencial.

Sense una aparent consciència de gènere a l'hora d'afrontar la lluita, el conflicte sindical es va anar impregnant de feminisme en elevar les cures a arma i estratègia. "Unides podem aconseguir allò que vulguem. Un gegant com Inditex ens va prendre per unes nenes i li vam demostrar que som unes dones que sabem el que volem i que lluitem per aconseguir-ho", apunta Jéssica Fernández, treballadora en un dels Bershka de Vigo.

Aquest apoderament també va penetrar en el sindicat, que, tal com explica la responsable de Serveis de la CIG a Vigo, "és un reflex de la societat" i, per tant, "també hi trobes masclisme". Tránsito Fernández explica que "un home que acompanya un conflicte laboral rebrà més suport que tu, pel fet que tu ets una dona i ell un home". "Portàvem diversos dies de vaga en els Bershka de Pontevedra i hi havia qui rondinava si ens estàvem equivocant. Les dones són majoria en els sectors més precaritzats, com pot ser la neteja o les cures. I quan es generen conflictes, la rebel·lia és brutal. He vist dones llançar merda de vaca!". Fernández destaca que, en aquest cas concret, les dones que negociaven per l'empresa també eren dones. "Totes ho érem, les

Protesta davant d'una seu de Bershka a Vigo / CIG

treballadores, les assessores sindicals i les negociadores de l'empresa, i això es va notar tant en les formes de la negociació com en la seva agilitat”.

Apagada mediàtica

Les treballadores en vaga no només tenien davant d'elles l'imperi Inditex sinó també la indústria dels mitjans de comunicació. “L'estàvem *liant* al carrer i no sortíem enlloc”, es lamenta la delegada sindical Ana Abraldes. Ni *La Voz de Galicia* ni *El Faro de Vigo* ni la televisió o ràdio públiques. Ningú deia res.

Davant l'apagada mediàtica, van usar l'arma que més coneixien i que millors resultats els havia donat: el suport mutu. “Ens vam posar totes a compartir-ho a les xarxes socials”, explica Ana, que reconeix que al principi va ser “frustrant i dur”. Gràcies a l'esforç i a la solidaritat, els suports van anar arribant i es va aconseguir estendre la notícia. “El cinquè dia de vaga ja era una passada el nivell de suport de gent anònima i d'alguns mitjans digitals”. A partir de llavors, cap mitjà podia fer veure que no ho sabia.

Una victòria de i per a les treballadores

El dia 3 de novembre, el grup de treballadores va acudir per segona vegada a protestar davant la seu central d'Inditex a Arteixo, a la Corunya. Aquell mateix dia, la responsable de la negociació per part de l'empresa va trucar a Tránsito Fernández amb la intenció de desbloquejar el conflicte. “Vam aconseguir pactar el plus de 40 euros, el pagament dels endarreriments i que no es descomptessin del sou els dies de la vaga”, explica.

A partir d'aquí, el conflicte va generar un efecte dominó i va començar a estendre's per la resta de Galícia. “Negociarem aquestes mateixes condicions amb la cadena Oysho, també a Pontevedra, i després a les províncies de Lugo i Ourense”. L'objectiu és aconseguir un acord gallec que unifiqui les condicions laborals de les treba-

lladores del sector comercial d'Inditex. “Si l'empresa no vol pactar un acord general gallec, ho farem de manera encoberta”, sosté Fernández, “batallant província a província”.

Les treballadores destaquen la necessitat de la lluita sindical en aquest sector, tant precaritzat com feminitzat. “En el comerç hi ha salaris baixos, un altíssim nombre de contractes a temps parcial, dificultats per conciliar la vida personal i laboral, horaris en jornades partides i molta temporalitat”, assegura Ana Abraldes. “És molt necessari que les persones prenguin consciència que les coses es poden canviar i que els drets es conquereixen lluitant”. Jéssica i Rebeca comparteixen l'opinió: “La lluita sindical continua essent molt necessària, especialment en els treballs precaris i feminitzats”, apunta la primera. I la segona afegeix: “Ens enduem amb nosaltres l'orgull d'haver tingut el valor de lluitar per allò que era nostre i no rendir-nos”.

És comú que es presenti el fundador d'Inditex, Amancio Ortega, com un home que va construir una fortuna des del no-res a base d'esforç. Però a Galícia, on va fundar l'imperi Zara, és conegut de sobres que *esforç*, en aquest cas, és sinònim d'exploació aliena, especialment de dones. L'imperi d'Inditex, que continua conduint Ortega als llocs més alts de la llista Forbes, se sustenta en l'externalització de la seva producció i en el lucre derivat de l'exploació. Aquesta pràctica l'ha exercit a Bangladesh, al Brasil, a l'Argentina i a la mateixa Galícia.

D'aquí també sorgeix la importància d'aquesta victòria de les treballadores de les botigues Bershka a la província de Pontevedra, que han marcat un precedent en el sector del comerç i en la lluita enfront de l'imperi Inditex. Han estat les primeres a vèncer a la por, plantar-se davant el fort i torçar-li el braç al Goliat del tèxtil. Moltes van entrar a treballar en aquestes botigues quan amb prou feines tenien dinou anys. Totes se senten orgulloses d'aquesta victòria com a sindicalistes, treballadores i dones. ●

La plantilla destaca la necessitat de la lluita sindical en aquest sector, tant precaritzat com feminitzat

L'imperi d'Inditex se sustenta en l'externalització de la seva producció i en el lucre derivat de l'exploació

SOBIRANIES HÍBRIDES A L'ESPai PÚBLIC DE SÍRIA

Múltiples banderes articulen el territori
sota control de Bashar al-Assad

L'anàlisi de Gabriel Garroum | @GabrielGarroum

Investigador del Departament d'Estudis de la Guerra del King's College Londres

Busqueu un mapa que mostri l'estat actual de la guerra a Síria. Un simple cop d'ull permet copsar que, sobre el terreny, el país està dividit en diverses zones de control per part de múltiples actors. Si hi aprofundim una mica més, ens adonarem que alguns d'aquests actors representen l'Estat, mentre que altres són actors no-estats o subestats. El mapa que teniu davant és una representació de les grans dinàmiques de la guerra i els seus fronts.

Però què succeeix quan *baixem* a l'espai micro, a les places i als carrers d'una ciutat siriana? Com es trasllada la representació macro, el mapa, a l'espai públic? Durant el mes de novembre vaig ser unes setmanes a Síria, on tinc part de les meves arrels, un viatge que em va permetre reflexionar al voltant d'aquestes preguntes.

El primer escenari al qual m'agradaria traslladar-vos és al del *checkpoint*. N'hi ha 11 a la carretera que uneix Beirut amb Damasc i al voltant de 15 entre Damasc i Alep. Un *checkpoint*, a més de tenir una funció reguladora i de seguretat, no deixa de ser una reiteració d'un dels elements essencials de la sobirania: la frontera. I malgrat que ens referim sempre a *checkpoints* en territori controlat per forces de Bashar al-Assad, el seu exèrcit s'ha fragmentat de tal manera i ha requerit tal participació d'altres milícies irregulars que, en molts casos, els militars d'aquests *checkpoints* actuen de manera semiautònoma, amb regles pròpies: per exemple, exigir suborns de quantia gairebé establerta. Tots, però, tenen una pintada en àrab que delimita l'origen de la sobirania: "La Síria d'al-Assad". I molts d'ells un afegit: una fotogra-

L'alta estima que part de la comunitat cristiana professa envers Hezbol·là teixeix una de les claus de la política a l'Orient Mitjà

fia de Vladimir Putin. Sobiranies, doncs, que semblen superposar-se.

Marxem a un segon escenari, aquest cop als carrers de Damasc. Prop de la fabulosa mesquita Omeia hi ha un petit barri habitat sobretot per població musulmana de confessió xiïta. En un dels seus carrers, s'hi troba la mesquita que alberga la tomba d'una de les filles de Hussein Ibn-Ali, venerat per la comunitat xiïta. De nou, com que Damasc es troba sota el control de les forces governamentals, és a dir, de l'Estat, un s'esperaria que els controls policials o militars regulars fossin de l'Exèrcit Àrab Sirià (EAS). Tanmateix, aquest important barri xiïta, ara fortificat, es troba sota control de Hezbol·là, la milícia libanesa xiïta que ha guanyat pes durant els últims anys al taulell sirià. Preguntats els veïns sobre els motius pels quals homes armats de Hezbol·là protegien aquella zona, van ser francs i directes: "No confiem en ningú més". De nou, al microespai del barri, la sobirania estatal es veu, en aquest cas, difuminada a través d'una aliança híbrida amb una força irregular com és Hezbol·là, que ni tan sols té l'origen a Síria, però que resulta absolutament essencial segons els

habitants d'aquest barri per a protegir-ne la comunitat.

L'últim escenari a mencionar és un petit poble de majoria cristiana al nord-est de Damasc: Maalula. Aquest muntanyós llogaret, que compta amb dos monestirs on encara es parla l'arameu, fou ocupat per al-Qaeda l'any 2013 i recuperat per les forces de Bashar al-Assad amb l'ajuda de Hezbol·là l'abril de 2014. Només accedir a la plaça principal, un es topa amb l'objecte que de manera més directa delimita a qui pertany la sobirania d'un determinat espai: la bandera. En aquest cas, però, no és una de sola, sinó dues: la bandera oficial de Síria i la de Hezbol·là. De nou, la milícia xiïta comparteix sobirania amb l'Estat. Pot semblar paradoxal perquè estem parlant d'un poble cristià, no pas xiïta. Tanmateix, l'alta estima que gran part de la comunitat cristiana professa envers Hezbol·là teixeix un dels entramats més destacables de la política a l'Orient Mitjà, i esdevé un element que permet fer lectures més enllà de línies sectàries i que, en el fons, subratlla el veritable fil conductor dels conflictes: la lluita per assaltar el poder o per a preservar-lo.

La conclusió que extrec de tot plegat no només serveix per a Síria sinó per a altres contextos. És important que la ciutadania sapiguem identificar, interpretar i transformar quan sigui necessari, els elements que l'Estat introdueix en l'espai públic i quotidià, fins i tot quan semblen introduïts per forces no-estats, difoses o híbrides. És important -bàsicament- perquè un dels "dispositius" més eficaços per a controlar la ciutadania són els que es filtren a l'espai públic a través d'objectes d'aparença no violenta. ●

Abel Matutes al costat del diputat de Podemos Salvador Aguilera, que llueix una samarreta crítica

La revenja de Caín

L'humor corrosiu i un ús molt refinat del fotomuntatge i el collage són alguns trets distintius del Comando Artístic Illenc Nihilista (CAÍN), un acrònim gens casual, atès que Abel Matutes pare i fill són “víctimes” habituals de les paròdies del col·lectiu eivissenc

Antònia Escandell | @La_Directa

Existeix un nom a Eivissa carregat d'unes connotacions que van molt més enllà del seu origen bíblic i llegendari, i aquest nom és Abel. El besavi Abel, Abel pare i Abel fill representen tres generacions d'una nissaga que deu sentir-se ben orgullosa d'haver aconseguit que un simple nom de pila quedi associat per sempre i sense vacil·lacions al seu clan, el dels Matutes.

Abel Matutes Juan, als seus 76 anys, continua exercint de patriarca de la família més poderosa -de bon tros- d'Eivissa: res humà que hi passi els és aliè, literalment. Tot passa per les seves mans. Per començar, és pràcticament impossible posar un peu a l'illa si no és per mitjà d'una de les innombrables empreses on participen en més o menys proporció, entre les quals figuren les dues navilières que operen a l'illa, Baleària i Transmediterrànea, i la companyia aeronàutica Air Europa. Una vegada hi som, la cosa no millora. Sota dues societats que teòricament acullen els seus negocis hotelers -Palladium Hotel Group i Residencial Marina- s'amaguen un embull d'empreses constructors, immobiliàries, depuradores d'aigua, equipaments turístics, processadores i distribuïdores d'aliments, ports esportius, companyies de parcs aquàtics...

Però la nissaga comença, diem, amb el besavi Abel, que, a més de crear la primera companyia elèctrica de l'illa, va fundar la Banca Abel Matutes. L'avi Pedro, regidor durant la dictadura de Primo de Rivera i diputat durant la República, va continuar els negocis, que van arribar

al fill -l'Abel pare que esmentàvem abans- considerablement engreixats.

L'Abel pare va ser batlle durant la dictadura franquista i senador després de la mort de Franco. Va ser, a més, membre del Congrés dels Diputats i de la Comissió Europea, successivament, i ministre d'Afers Exteriors durant el primer govern d'Aznar. Paral·lelament, el Grupo Empresas Matutes, que durant els anys vuitanta i noranta es va especialitzar en destinacions vacacionals sense grans pretensions dins l'àmbit estatal, continuava creixent i expandint-se a Itàlia, el Carib, Mèxic o el Brasil fins a convertir-se en el hòlding actual que aixopluga l'enfarfoll d'empreses dels Matutes.

Certament, és ben difícil seguir el rastre de tots els negocis que s'hi acullen, repartits entre els membres del clan de manera que les vendes creuades entre les pròpies empreses fan impossible avaluar-ne els beneficis. A banda de les fundades sospites de blanqueig mitjançant l'enviament de capital no declarat al Carib, les relacions de comptes que el Grup ha anat dipositant al Registre Mercantil -de les quals durant dos exercicis consecutius en van desaparèixer misteriosament les pàgines més significatives per tornar a aparèixer, igual de misteriosament, anys després, arran d'una investigació del periodista David Page a la revista digital *Sabemos*- desvetllen l'existència de societats domiciliades a Holanda que permeten eludir el pagament d'impostos.

Un robatori perpetrat a les oficines del Grup l'any 2013 va posar al descobert l'opacitat dels comptes dels Matutes: els 180.000 euros »

» sostrets que el Grup havia denunciat inicialment van anar creixent a mesura que la investigació avançava i s'anaven trobant, reparades aquí i allà, diverses parts del botí, fins a arribar a la quantitat de dos milions d'euros no declarats per l'empresa, que, per cert, es van retornar als propietaris saltant-se tots els protocols policials habituals i sense cap investigació per esclarir-ne els orígens.

El relleu generacional del clan ha estat protagonitzat especialment per dos dels fills d'Abel pare. Estrella Matutes, d'una banda, va provar sort amb la política com a consellera d'Urbanisme del 2003 al 2007, període durant el qual va gestionar la polèmica autovia d'Eivissa, un projecte que, amb un pressupost inicial de 8,3 milions d'euros, l'any 2036, quan s'acabi la concessió per sistema de peatge a l'ombra amb què es va finançar, haurà costat a les il·lenques 600 milions d'euros: l'autovia més cara d'Europa. Acabada la legislatura, i després d'un intent frustrat, impulsat per Jaume Matas, d'erigir-se com a diputada pel PP, es va retirar de la vida política per dedicar-se als negocis familiars.

Abel Matutes fill, *Júnior*, d'altra banda, ha centrat les seves energies exclusivament en els negocis familiars: als 30 anys era director general del Grupo Empresas Matutes, i avui dia, als 38 anys, és l'artífex d'una reorientació dels negocis familiars cap al sector del luxe sota la firma Palladium Group. La insígnia d'aquesta exitosa reconversió és l'exclusiu club Ushuaïa, que des de 2011 marca el ritme de les nits eivissencs i és la pedra angular, juntament amb la discoteca HÏ, recentment inaugurada, del nou i ambiciós projecte comandat per Abel Júnior, que pretén redissenar la imatge d'Eivissa com a destinació turística de luxe.

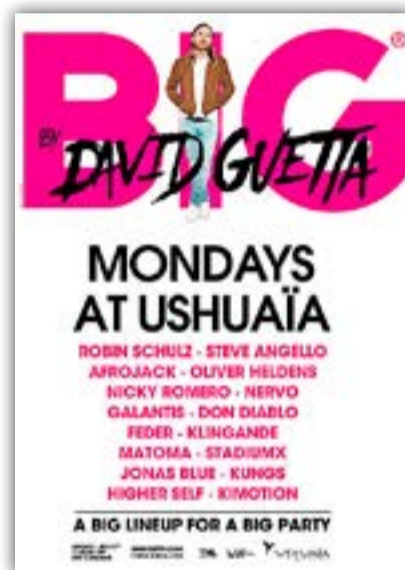
Inspiració dadaïsta: humor corrosiu i actitud nihilista

La cuidada imatge corporativa del club Ushuaïa i la discoteca HÏ mostren clarament aquesta tendència, amb una sofisticada estètica avantguardista de reminiscències *camp* que aposta per l'hedonisme i es delecta en el malbaratament i en el gust concupiscent per l'abundància. És la cultura del luxe pel luxe, un escenari molt semblant al que descrivia Tristan Tzara en parlar de l'eclosió del moviment dadaïsta en un moment en què "el mal gust amb pretensions d'elevació campava a la seva [...], caracteritzant la força de la burgesia en allò que tenia de més odiós". I, certament, les correspondències entre l'actitud provocadora del dadaïsmes i del col·lectiu CAÍN són palpables. L'humor corrosiu, l'actitud nihilista i un ús molt refinat del fotomuntatge i el collage són altres trets d'inspiració dadaïsta reconeixibles en el Comando Artístic Illenc Nihilista, un acrònim gens casual -Abel Matutes pare i fill són

Un element recurrent a les obres signades per CAÍN són els escarabats de cuina, que simbolitzen la cara B del glamur dels estius eivissencs, les seves clavegueres

víctimes habituals de les seves paròdies-, com constata el segell que el col·lectiu sol fer servir per signar les seves obres i que mostra una mà alçada brandant, amb gest entre amenaçador i triomfant, una maixella de ruc, en clara al·lusió a la tradició de representar la mort d'Abel en mans de Caïn a cops de maixella. Un altre element significatiu que apareix de manera recurrent a les obres signades per CAÍN i que ja és present al segell del col·lectiu són els escarabats de cuina, en al·lusió satírica a les formigues que simbolitzen gràficament una de les festes més exitoses del club Ushuaïa, Ants, i que alhora simbolitzen la cara B del glamur dels estius eivissencs, les seves clavegueres: les pràctiques abusives i il·legals que es perpetuen amb la connivència de les autoritats i els efectes invasius, contaminants i càustics del negoci turístic a l'illa.

L'humor i la riallada ostenten el poder subversiu i poderosíssim

de capgirar l'ordre i les relacions jeràrquiques establertes, com hem pogut comprovar recentment, quan una benaurada coincidència va fer atracar al port de Barcelona un creuer carregat de policies decorat amb els personatges protagonistes de la sèrie Looney Tunes. L'ombra amenaçant de les forces de l'ordre, prestes a reprimir la població, va quedar desactivada -ni que fos momentàniament- en l'imaginari col·lectiu gràcies a la identificació humorística entre dos caràcters antagònics, el de la força bruta i irracional, per una banda, i el de la fragilitat i la innocència no exempta d'astúcia, per l'altra, una disfressa involuntària que evoca el capgirament de les relacions de poder propi dels carnivals i el seu efecte catàrtic.

El col·lectiu CAÍN és molt conscient del poder transgressor de la sàtira, clarament influenciat per pràctiques com l'anomenat *détournement*, un concepte encunyat per la Internacional Situacionista (i al seu temps hereu del fotomuntatge dadaïsta) basat en la reutilització d'eslògans, imatges publicitàries o campanyes de màrqueting per crear, mitjançant la paròdia, un missatge oposat a l'original amb un efecte crític. De caràcter anònim i obert -qualsevol que vulgui crear una sàtira i signar-la amb l'acrònim CAÍN en pot formar part, diuen-, el col·lectiu s'inspira en organitzacions anticapitalistes com l'estatunidenc Adbusters Media Foundation, que, mitjançant pràctiques inspirades en el mateix principi del *détournement*, utilitza la publicitat com a mitjà de reflexió per atacar la societat de consum, amb la intenció de compensar, d'aquesta manera, el poder de manipulació que la publicitat mateixa exerceix.

Especialment hilarant, en aquest sentit, és la versió manipulada per CAÍN del vídeo promocional de la discoteca HÏ, on la sofisticació *camp* de l'original s'amaneix amb imatges al·lusives a la corrupció i la destrucció del medi i amb la presència constant dels escarabats de cuina, i que té el seu moment àlgid -i gloriós, diríem- en l'escena d'una dona que llepa voluptuosament el rostre d'un ninot o un maniquí -en

El comando artístic CAÍN ha subvertit les principals imatges gràfiques de la nit eivissenca

Els cartells satírics sorgeixen en un moment d'un cert canvi de percepció de les tan lloades bondats del turisme per bona part de la població de l'illa

un intent de subvertir els rols de gènere masculistes que imperen en la *clubbing culture* cosificant la figura masculina? - i que és substituït per CAÍN amb el rostre d'un Abel Matutes pare rebent la llepada amb cara de circumstàncies.

El cartell que anuncia les sessions del DJ internacional David Guetta al Club Ushuaïa -omnipresent a les nits eivissenques i a tots els panells de propaganda de l'illa- va servir per denunciar la mort d'un agent de seguretat de la discoteca a mans del seu cap, un pròfug de la justícia portuguesa amb antecedents penals. Ushuaïa no va donar mai cap explicació pública del fet.

El cartell promocional de les sessions de Paris Hilton a la discoteca Amnesia serveix per recordar el registre que es va dur a terme al local l'any 2016, una operació conjunta de la Guàrdia Civil i Hisenda durant la qual es van trobar dos milions d'euros en efectiu i es va detenir el propietari de la discoteca i diversos col·laboradors, acusats d'evasió fiscal, tot i que temps després se'ls va posar en llibertat amb càrrecs malgrat la petició de presó incondicional de la fiscalia.

Els cartells satírics de CAÍN sorgeixen en un moment d'un cert canvi de percepció de les tan lloades bondats del turisme per bona part de la població de l'illa, tradicionalment complaent amb la indústria, que comença a patir-ne els efectes devastadors, especialment preocupants en el problema de l'habitatge, una autèntica xacra social; però també en altres àmbits com el mediambiental, amb la desaparició fulminant de les praderies de posidònia o l'assecamment dels aqüífers subterranis. A més de donar veu i difusió a casos que massa sovint reben una cobertura insuficient i esbiaixada per part de la premsa local -subvencionada en bona mesura gràcies a la publicitat de les discoteques-, les sàtires de CAÍN són una alenada d'aire fresc per a una societat tradicionalment servil, acostumada a l'omnipotència dels cacics. La seva caricaturització en certifica el desgast, la pèrdua del poder absolut, aquell instant de llibertat inaugural que mostra que, parafrasejant Valle-Inclán, "los héroes clásicos se han ido a pasear al Callejón del Gato". ●

INSTAL·LACIÓ
CIPRIAN
HOMORODEAN
 22/12/2017 - 28/02/2018
 CASTELL DE MONTJUÏC

malal·letra

Desbloqueig

El relat de Ramon Mas

Impulsor de l'editorial Males Herbes i autor d'Afores (Edicions del 1984)

L'última passa i m'aturo. Que les escales mecàniques treballin per mi. En aquest sentit la teràpia ha estat un èxit: fa dos dies que no m'encallo en analogies perniciososes, ni calculo el ventall de possibilitats catastròfiques que podria provocar cadascun dels meus actes. Ara puc pujar a un ascensor sense que m'assalti la imatge del cable trencant-se i jo esclafat contra el terra, quatre pisos avall. També puc agafar el metro sense afigurar-me que esclatarà una bomba casolana i quedaré atrapat entre la runa, amb cremades de tercer grau a la cara i a les mans.

Per això me'n foto dels dubtes previs i de qui els va semblar. De ma mare intentant convèncer-me que qualsevol tractament que trobés per internet seria una presa de pèl per fotre'm els calés. I dels amics, els dos que tinc, assegurant-me que un retir de cap de setmana a una cabana del Pirineu, amb onze pacients més i un xaman, era la porta d'entrada a una secta.

Però ni em van gratar la butxaca ni em van convidar a formar part de res. Al contrari, després de mitja vida observant la humanitat com qui espia a través del pany d'una porta, diagnosticat de tota mena de pànics i dèries persecutòries, per fi em sento autosuficient. Soc tant jo que podria modelar el món com si fos fang.

Les escales mecàniques m'estiren avall. El trajecte és molt més plàcid quan no tens clavada al front la possibilitat de ser trinxat pels cantells dels graons, ni esclafat per una desbandada de vianants histèrics que fugen d'un atemptat terrorista. L'únic inconvenient és aquesta calor densa i poc oxigenada que m'atapeïx els pulmons, però l'aguanto bé. Giro el cap per veure la gent que tinc al darrere: encorbats, capcots, amb cares de peix bullit i sense saber on entaforar les mirades. Em costa de creure que una setmana enrere m'haguessin fet por. Avui més aviat em fan pena. Somric.

La por és un invent cultural. Aquella havia estat la primera lliçó del taller de Desbloqueig Mental. L'enemic, el repressor, el que s'amaga a les ombres esperant el moment adequat per destruir-te, és una estructura mental. Durant les primeres dotze hores, i mitjançant diversos *power points* amb gràfics coloristes, el doctor Quyxiatl ens va mostrar com des de ben petits se'ns van inculcant uns límits morals fonamentats en la por, i com, amb el pas dels anys, n'acabem assumint les premisses com a veritats. Arribats a aquest punt, deia, qualsevol

dubte quotidià, encara que sigui una lleu vacil·lació, pot generar una angoixa terrible, o, en el pitjor dels casos, l'horror.

Per això la segona part de la teràpia, de trenta-sis hores de durada, era pràctica. S'orientava a tallar tots els vincles conceptuals que tinguéssim amb la nostra cultura, des del llenguatge fins a les normes de conducta. Aquí és quan el doctor va començar a encendre espelmes, es va posar una màscara de pell de llangardaix i va dibuixar sis cercles a terra amb pintura blanca, circumdats per dotze símbols rúnics cadascun. Sabreu que heu destruït tot lligam amb les estructures mentals provinents de l'exterior, va dir, quan observeu el vostre voltant i no reconegueu res. Només després d'això podreu començar a establir una relació equitativa amb l'univers.

La catarsi va ser dura. En tinc un record borrós, fet de flaixos inconexos on passo gana i fred, canto mantres en idiomes estranys i em pixo a sobre. Veig figures geomètriques estripant-se i estrelles de cinc puntes capgirant-se dins la nit, noto com el fum espès m'entra pels forats del nas i m'embruta els pulmons, però no puc establir un relat que ho connecti tot. Tampoc em preocupa. L'única cosa important és que vaig sortir de la cabana sense cap tap al pit ni cap punxada al clatell.

Des de llavors soc un altre home, un home nou, l'home que em torna la mirada des del mirall immens que acabo de descobrir al sostre. Un individu arrogant, amb un rictus sospitosos als llavis, que inclina la testa entre les espatlles i fa com si amagués alguna cosa a les mans. Veu que l'espio i somriu. Jo també ho faig, per dissimular. Ara xiulem tots dos, com si volguéssim despistar-nos mútuament.

El mirall reflecteix el punt de fuga esmunyedís dels passamans de cautxú. Em poso a l'esquerra i camino avall. La velocitat dels meus peus multiplica la de les escales. Estiro el coll. No hi ha replà a la vista. Segueixo baixant. El del mirall també ho fa. Em torna la mirada cada cop que el busco. M'està seguint. En porta alguna de cap. Jo només vull sortir d'aquí, arribar a l'andana, enfilem-me al metro. Intento recordar on anava o quina estació té unes escales tan llargues. Res. A cada passa aparto estaquirotos. Estan quiets, encantats de deixar-se portar. Sembla que ningú tingui pressa per arribar a baix. I la calor és cada cop més sufocant. Ve de dalt. Alço els ulls i veig les flames a dins el mirall. No hi ha olles, ni forques, ni estris de tortura, però reconec el lloc. El que em persegueix s'hi crema. Somriu. M'ensenya la cua i es palpa les banyes. Es posa a riure a cor que vols. I jo m'hi afegeixo, tremolant, perquè tampoc puc fer altra cosa. Les escales mecàniques segueixen baixant. ●

/ FRANÇOIS PAGÈS

ressenyes

La veu de la Revolució

Josep Pimentel | @josep_pimentel

Ferran Aisa (Barcelona, 1948) acaba de publicar el seu darrer llibre sobre ECN 1 Radio CNT-FAI Barcelona, puntal comunicatiu durant el període revolucionari (setembre 1936 - juny 1937).

Durant la dècada dels anys 30, la ràdio es va anar convertint en un mitjà de masses. Les obreres escoltaven a casa, als sindicats, als ateneus i a altres centres culturals les al·locucions radiofòniques de les més de seixanta emissores del dial.

ECN 1 Radio CNT-FAI Barcelona va iniciar les seves emissions el 3 de setembre de 1936, i formava part de les Oficines de Propaganda de la CNT-FAI, organisme creat en plena etapa revolucionària amb l'objectiu de coordinar la propaganda de l'organització confederal.

Aquesta estació radiofònica va ser la veu més important del proletariat català. En un primer moment va començar a emetre a les cinc de la tarda, i més tard va ampliar el seu horari d'emissió de quarts de deu del matí i fins a mitjanit.

Com a conseqüència dels fets de maig de 1937, l'emissora va ser clausurada per les autoritats republicanes. La darrera emissió va ser el 15 de juny de 1937.

És un llibre que estàvem esperant que es publicés. No existia cap treball previ d'aquestes característiques que agrupés les al·locucions, entrevistes i reportatges

emesos per l'emissora confederal durant els seus nou mesos d'existència a les ones.

Destaca l'al·locució de Buenaventura Durruti pronunciada des del front d'Aragó el 10 de setembre de 1936, als micròfons de ràdio CNT-FAI: "¡Al fascismo no se le discute, se le destruye!".

Podem trobar una conferència radiada per l'anarquista americana Emma Goldman i les diverses intervencions de Federica Montseny a la ràdio confederal, la conferència del poeta León Felipe al cinema Coliseum o l'al·locució de l'escriptor alemany Thomas Mann sobre la situació política el març de 1937, el recital poètic de l'escriptora i metgessa Amparo Poch i de la poetessa Lucía Sánchez Saornil. Les conferències del pedagog Joan Puig Elias o les al·locucions del metge Fèlix Martí Ibáñez també hi són presents.

Aquesta obra és una mostra documental de primer ordre per estudiar, interpretar i entendre la revolució llibertària a Barcelona durant el curt estiu de l'anarquia a través de les veus de les seves protagonistes que en Ferran ha tingut l'encert de recopilar en aquest llibre. ●

LLIBRE
ECN1 Radio CNT-FAI Barcelona. La voz de la Revolución

Autoria: Ferran Aisa
Editorial: Entreambos, 2017
Pàgines: 734

Vida i muntanyes d'un resistent

Àlex Romaguera | @AlexRomaguera

Arrecerat a prop de Vilafranca del Penedès, Josep Milà i Atzet desfulla una vida entregada a la muntanya i els ideals antifeixistes. Amb tan sols divuit anys, ja s'havia enrolat a la Columna Durruti que patrullava pel Pirineu lleidatà, a través de la qual va anar a parar al camp d'internament de Vernet d'Ariège (Occitània). Era l'any 1939 i, poc després, Milà tornava a Catalunya, on amb alguns companys va decidir escalar noves muntanyes per sentir-se lliure i respondre als embats falangistes.

Milà, *resistència a la muntanya* ens apropa a un home astut i bonadós, que va trobar en

els cims del país "la meva evasió durant el franquisme". Una forma d'escapatori, no exempta de riscos, gràcies a la qual va afrontar la malastrugança d'aquella època. Com bé explica, "la muntanya m'ha sigut bona pel cos, el cervell i per tot", també per observar l'amalgama de colors i textures que s'hi respiraven en contrast amb una realitat tenyida de negre.

Gràcies als 311 mecenes que han finançat la realització, la cinta esdevé un homenatge a Josep Milà, que als seus 96 anys posa veu i rostre als homes i dones que, a l'escalf de la natura, han mantingut intactes els anhels de llibertat. ●

DOCUMENTAL
Milà, resistència a la muntanya

Producció: Nebraska Produccions, 2007
Coproducció: Correm per la Terra
Durada: 63 minuts

Trikitixa meets tarota

Xavier Puig Sedano | @xavierps7

MÚSICA
Fok
Kepa Junkera
Segell: Infernuko Auspoa, 2017

Hi ha moltes maneres de recórrer els territoris de parla catalana. Poques, però, toquen tant de prop la quotidianitat el sentir dels pobles i les comarques com la música d'arrel. La música tradicional i popular de festes majors i envelats, però també de conreus i llars de foc. Bé ho sap Kepa Junkera, que ja fa una colla d'anys que se submergeix en les sonoritats de la música folk d'Euskal Herria. Fa poc més d'un any, va fer l'aposta per canviar de terreny de joc i, acompanyat de la seva trikitixa, va revisar les profunditats de la música gallega.

Amb *Fok* (Infernuko Auspoa, 2017), arriba el torn als Països

Catalans. En aquest CD doble, Junkera recull una trentena de tonades i les impregna de la seva essència. D'Arseguel (l'Alt Urgell) al Campello (l'Alacantí), la txalaparta convergeix amb la tarota i un irrintzi ens sorprèn enmig d'una jota. Un treball meticulós de més d'un any trepitjant territori de costat de músics de la terra que revaloritza unes músiques, sovint, poc reivindicades a casa nostra i ens fa sentir més a prop de tots els indrets del país. ●

Hugo Soriani,
periodista represaliat
per la dictadura
argentina

El terrorisme d'Estat a l'Argentina, que va culminar amb l'última dictadura civicomilitar (1976-1983), va deixar milers de persones preses i desaparegudes. En aquesta xarxa repressiva va caure Hugo Soriani, que de ben jove s'havia implicat en les revoltes que el Frente de Lucha de Secundarios (FLS) organitzava contra el règim del general Lanusse. L'any 1972, mentre estudiava Dret, Soriani va entrar a l'Ejército Revolucionario Popular (ERP), una organització armada d'orientació marxista, fet que el va portar a ser detingut el desembre de 1974 i a passar deu anys confinat en diverses presons. El seu periple queda recollit a *Los días eran así. La cárcel, la política, el periodismo, el fútbol y el rock contados desde la última página* (Editorial Octubre, 2017), un compendi de microhistòries a través de les quals recorda aquella societat anestesiada i ofegada pels dissenys de l'oligarquia. A través d'Hugo Soriani, fundador de la publicació *Página/12*, ens acostem a una generació d'homes i dones que es van deixar la pell per les llibertats i que, encara avui, lluiten perquè els crims de lesa humanitat no es repeteixin enlloc.

“La militància és un compromís amb la bellesa”

Àlex Romaguera | @AlexRomaguera

Pertanyes a una generació que va rebel·lar-se contra la dictadura argentina. Què recordes d'aquells anys?

Havia passat el maig del 68 i Che Guevara tenia un enorme pes simbòlic quan, de sobte, va succeir el cop d'Estat contra Salvador Allende a Xile, el setembre de 1973. Un episodi que clausurava la possibilitat de la via pacífica cap al socialisme, davant el qual alguns joves vam entendre que l'única manera d'arribar-hi passava per la lluita armada.

Curiosament el teu pare era oficial de les Forces Armades. Com ho vas viure?

Ens tenim molt afecte i, malgrat distanciar-nos per la política, mai no va deixar de visitar-me mentre estava empresonat. Amb el temps, he entès l'angoixa que va suposar-li tenir un fill que buscava alternatives en aquell context de repressió. Si no, com s'entén que jo, fill de classe mitjana i educat en una escola de sacerdots, agafés aquell camí després de conèixer els barris pobres mentre feia treball social.

És allà on comença el teu activisme polític?

Prenc la decisió d'abandonar l'educació uniformista i, a través de l'escola pública, entro en contacte amb persones com Carlos Slepoy, a qui vaig conèixer a la Facultat de Dret i que va gestar el principi de justícia universal que va permetre capturar Pinochet a Londres.

Posar negre sobre blanc és un acte de justícia amb el passat?

És un exercici de retrobament personal a través del meu fill, que va néixer el 1996, i de rescat del meu pare. Però també, com a supervivent, respon al deure moral d'explicar la repressió que vam patir. Després de callar per no caure en l'autocompassió, m'he adonat que cal explicar el passat perquè allò no torni a succeir.

Parles que la música ha estat essencial en la teva vida. En quin sentit?

La meua banda sonora eren Bob Dylan, Joan Baez, Pete Seeger i altres artistes que aixecaven la bandera de la lluita pels drets civils. És part del meu bagatge intel·lectual i també un cert refugi emocional. De fet, en la soledat de les presons, a mi i als meus companys l'estrofa d'una cançó o una poesia ens donava ànims per

tirar endavant. I és que, al capdavant, la militància és un compromís amb la bellesa.

En l'autobiografia també apareix el futbol. Per quin motiu?

La dictadura de Videla va instrumentalitzar-lo per tapar els crims comesos en centres clandestins. Però no només el va utilitzar contra la població, sinó també de cara a l'exterior per exhibir l'Argentina com una societat respectuosa amb les llibertats.

Per què a l'Argentina el futbol té aquesta càrrega tan passional?

En general, els argentins som simpàtics i generosos, però també demostratius, atrevits i *sarpados* (traspasar el límit de la bona educació). Doncs bé: en el futbol conflueixen totes aquestes passions, fins a l'extrem que les Barres Braves -els seguidors més violents- estan en complicitat amb la policia, els directius dels clubs i alguns polítics, que les utilitzen com a forces de xoc en els seus actes.

Vist en perspectiva, on és avui la teva generació?

Cap dels qui vam sobreviure hem renunciat a les nostres conviccions i continuem treballant per la memòria, la justícia i la reparació. Els governs dels Kirchner n'han estat un reflex, en convertir les presons en centres de memòria, escoltar les víctimes i demanar perdó com a Estat per les vulneracions dels militars.

Ara, amb Mauricio Macri, sembla que es repeteixen coses del passat. És així?

S'hi respira un fort aire repressiu. Només cal veure l'existència de presos polítics, l'extermini dels maputxes, la mort de Santiago Maldonado, la persecució contra el col·lectiu LGTBI o l'espionatge polític dels serveis d'intel·ligència. Hi ha gent que confia que això passarà, però els processos triguen a incubar-se.

El relat dels mitjans està en mans del poder?

Sí, però tampoc és definitiu. Lula da Silva, Salvador Allende o els Kirchner, per exemple, van arribar al poder amb tota la premsa en contra i imposant-se a les seves mentides i silencis. Avui ens trobem com en la dictadura: hi ha una massa crítica que desperta davant la impunitat i una altra que prefereix mirar cap a un altre cantó. En tot cas, la lluita per la memòria és el millor antídote per repolititzar la societat. ●